

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN MÜLTECİLERE YÖNELİK
TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

MAHMOUD J O ALTAWİL

DANIŞMAN
DOÇ.DR. NURAY TURAN

HEMŞİRELİK ESASLARI ANABİLİM DALI
HEMŞİRELİK ESASLARI PROGRAMI

İSTANBUL-2022

Doküman No	İlk Yayın Tarihi	Revizyon No	Revizyon Tarihi	Sayfa No
414.1.17F	04.03.2020	00	00.00.0000	1 / 1

Bu çalışma 10.06.2022 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı , Hemşirelik Esasları Tezli Yüksek Lisans Programı
Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Nuray TURAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Prof. Dr. Türkinaz AŞTI
Bezmialem Vakıf Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Arzu ERKOÇ
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Mahmoud j o ALTAWIL

(İmza)

İTHAF

Hayatımın her döneminde sevgisini ve desteğini esirgemeyen değerli aileme ve nişanlıma ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sürecinde ve tezimin her aşamasında rehberlik eden, desteğini her zaman hissettiğim ve yardımını hiç esirgemeyen danışman hocam Doç.Dr.Nuray Turan'a,

Değerli bilgi ve deneyimleri ile beni aydınlatan ve katkılarını esirgemeyen değerli hocalarım başta Prof.Dr.Rengin Acaroğlu ve Prof.Dr.Hatice Kaya olmak üzere Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı öğretim elemanlarına,

Araştırmaya katılmayı kabul eden tüm hemşirelik öğrencilerine,

Bu zorlu yolculukta, beni her zaman destekleyen ve hep yanımda olan yakın arkadaşım Yasir Yıldırım'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	ii
BEYAN.....	iii
İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT.....	xiii
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Göç Kavramı.....	4
2.2. Göç İle İlişkili Temel Kavramlar.....	5
2.2.1. Göçmen	5
2.2.2. Mülteci	6
2.2.3. Sığınmacı	7
2.3. Göç Nedenleri	8
2.3.1. Ekonomik Nedenler	8
2.3.2. Siyasal Nedenler	9
2.3.3. Sosyokültürel Nedenler.....	9
2.3.4. Doğal Nedenler	10
2.4. Göç Türleri.....	11
2.4.1. İç ve Dış Göç.....	11
2.4.2. Zorunlu ve Gönüllü Göç	11
2.4.3. Sürekli ve Geçici Göç	12
2.4.4. Yasal ve Yasadışı Göç	12
2.4.5. Diğer göçler.....	13
2.5. Göç'ün Etkileri.....	13
2.6. Türkiye, Göç ve Mülteciler	14

2.6.1. Türkiye ve Suriyeli Mülteciler	15
2.7. Tutum Kavramı	16
2.8. Türkiyede Yaşayan Mültecilere Yönelik Tutumlar	17
2.9. Hemşirelik Öğrencileri ve Suriyeli Mültecilere Yönelik Tutumları	17
3. GEREÇ VE YÖNTEM	19
3.1. Araştırmanın amacı ve tipi	19
3.2. Araştırma soruları	19
3.3. Evren ve örneklem seçimi	19
3.4. Araştırma verilerinin toplanması	20
3.4.1. Veri Toplama Araçları	20
3.4.1.1. Öğrenci Bilgi Formu (Ek-1)	20
3.4.1.2. “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” (Ek-2)	20
3.4.2. Uygulama	21
3.5. Araştırmanın etik ve yasal yönleri	21
3.6. Verilerin istatistiksel analizi	22
3.7. Araştırmanın sınırlılıkları	22
4. BULGULAR	23
4.1. Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Özellikleri İle İlgili Bulgular	24
4.2. Hemşirelik Öğrencilerinin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler İle İlgili Bulgular	25
4.3. Hemşirelik Öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalaması İle İlgili Bulgular	26
4.4. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine ve Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması İle İlgili Bulgular	28
5. TARTIŞMA	37
5.1. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması	37
5.2. Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Tartışılması	39
5.3. Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”ne İlişkin Bulguların Tartışılması	40
5.4. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine ve Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	45

KAYNAKLAR	54
HAM VERİLER	60
FORMLAR	61
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI.....	72
ÖZGEÇMİŞ	73

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3-1: “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”nin güvenilirlik katsayısının incelenmesi (N=646).....	21
Tablo 4-1: Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Özelliklerinin Dağılımı (N=646)	24
Tablo 4-2: Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Dağılımı (N=646)	25
Tablo 4-3: Hemşirelik Öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=646)	26
Tablo 4-4: Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki Korelasyonun Dağılımı (N=646)	27
Tablo 4-5: Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine Göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=646).....	29
Tablo 4-5 (Devamı): Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine Göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=646).....	30
Tablo 4-6: Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Mültecilere Yönelik Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=646) ...	34

ŞEKİLLER LİSTESİ

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	: Turk Dil Kurumu
ICN	: Uluslararası Hemşireler Konseyi (International Council of Nurses)
İOM	: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BM	: Birleşmiş Milletler

ÖZET

Altawil, M. (2022). Hemşirelik Öğrencilerinin Mültecilere Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Esasları ABD. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri saptamak üzere tanımlayıcı ve kesitsel tipte gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde toplam üç üniversitenin (2 devlet, 1 vakıf) hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümlerinde 2020-2021 eğitim-öğretim yılları arasında öğrenim gören toplam 1665 hemşirelik öğrencisi, örneklemini ise güç analizi ile belirlenen 646 öğrenci oluşturdu. Araştırma verileri toplanmadan önce, gerekli izinler alındı. Veriler; “Öğrenci Bilgi Formu” ve Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” aracılığı ile toplandı. Veriler COVID-19 salgını nedeniyle online ortamda elde edildi. Verilerin analizinde SPSS 24 programı kullanıldı.

Öğrencilerin, yaş ortalamasının $20,07 \pm 1,68$ yıl, %84,8’inin kadın, %38,5’inin 1.sınıf öğrencisi, %69,3’ünün iş kaygısının olduğu, %51,7’sinin yaşadığı yerde mültecilerin olduğu ve %99,8’inin göç yönetim eğitimi almadığı saptandı. Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; “Suriyeli sığınmacıların haklarını savunmada” $3,52 \pm 0,89$, “Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olmada” $3,45 \pm 0,96$, “Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretmede” $3,32 \pm 0,96$, “Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunmada” $2,76 \pm 1,20$, “Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretmede” $2,47 \pm 0,69$ olduğu belirlendi. Yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, eğitim düzeyi, anne/babanın eğitim düzeyi ve yaşanan yer gibi bireysel özellikler ve gelecekte iş kaygısı, güvenle dolaşma, ailede mülteci ve mülteci arkadaş varlığı, afet yönetim eğitimi gibi faktörler ile “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark görüldü ($p < 0,05$).

Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” alt boyutları arasında ilişki olduğu ve bazı bireysel özellikler ile etkileyen faktörlerin mültecilere yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: Göç, Hemşirelik Öğrencileri, Mülteci, Tutum

ABSTRACT

Altawil, M. (2022). Determination of Nursing Students Attitudes Towards Refugees and Affecting Factors. İstanbul University-Cerrahpaşa, İstanbul University-Cerrahpaşa, Institute of Graduate Studies, Department of Nursing Fundamentals. Master Thesis. İstanbul.

This research was carried out in a descriptive and cross-sectional type to determine the attitudes of nursing students towards refugees and the factors affecting them. The universe of the research consisted of 1665 nursing students studying in the nursing faculties and nursing departments of three universities (two public universities and one private) in İstanbul province between the 2020-2021 academic years, the sample of the study consisted of 646 students determined by power analysis. Necessary permissions were obtained before the research data were collected. Data; were collected by "Students Data Form" and "Scale of Attitude Regarding Syrian Refugees". The data were obtained online due to the COVID-19 outbreak. SPSS 24 program was used to analyze the collected data.

The average of student's age was 20.07 ± 1.68 years, 84.8% were women, 38.5% were in nursing school first year students, 69.3% were within work concerns, 51.7% were living in the areas of refugees dwellers and 99.8% of them did not receive any education about migration management. When the sub-dimension averages of "Attitude Scale Regarding Syrian Refugees" were examined, the average scores of the students were recognized as follows; 3.52 ± 0.89 defend the rights of Syrian refugees, 3.45 ± 0.96 having negative opinions about Syrian refugees, 3.32 ± 0.96 support finding radical solutions for Syrian refugees, 2.76 ± 1.20 helped the Syrian refugees 2.47 ± 0.69 agreed finding the moderate solutions for Syrian refugees. Individual characteristics such as age, gender, number of siblings, education level, mother and father's education level and place of residence, and factors such as job anxiety in the future, traveling safely, refugee friends, presence of refugee in the family, disaster management education, and the "Attitude Scale towards Syrian Refugees" sub-scale There was a significant difference between the dimension mean scores ($p < 0.05$).

As a result, it was determined that there was a relationship between the sub-dimensions of the "Attitude Scale Regarding Syrian Refugees" of nursing students and

that some individual characteristics and influencing factors were effective on their attitudes towards refugees.

Keywords: Attitude, Migration, Nursing Students, Refugee

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Tarihsel süreç içerisinde yer alan göçler; küreselleşme, savaş, bölgesel çatışmalar ve yoksulluk gibi çeşitli nedenlerden ötürü toplum yaşamını her dönemde etkilemiş ve etkisini günümüzde hissettirmeye devam eden önemli bir sorundur (Savcı ve Şerbetçi, 2019). Göç, bireylerin veya grupların sosyal bir yapı içerisinde, ekonomik, kültürel ve sosyal nedenlerden kaynaklanan bir yerden bir başka yere gitmeleri olarak tanımlanmaktadır (Gümüş ve Bilgili, 2015). İnsanların, yaşam koşullarını yükseltmek istemesi, aynı zamanda yaşanan olaylar (doğal olaylar, savaşlar, iç çatışmalar, vb.) nedeni ile gelişen göçler, beraberinde bireyler için biyofizyolojik, çevresel, psikolojik, sosyokültürel ve politikoekonomik faktörlere bağlı olarak yeni problemlerin ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılmaktadır (Özüdoğru ve ark., 2018). Bu kapsamda yer alan “başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve talebi o ülke tarafından kabul edilen kişi” ise “mülteci” olarak tanımlanmaktadır (Önal ve Keklik, 2016).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK)’nde mülteci kelimesinin karşılığı “sığınmacı” olarak açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019). Coğrafi açıdan önemli bir konumu olması ve sosyokültürel yapısı nedeniyle çok göç alan bir ülke olmasından ötürü Türkiye’de, çok sayıda mülteci bulunmaktadır. Özellikle Suriye’de iç savaş nedeniyle başlayan “göç krizi” Türkiye’yi çok stratejik (göç verme, göç alma, vb) hale getirmiştir (Önal ve Keklik, 2016). Mülteciler, uluslararası sözleşmelerin ve gittikleri ülkelerin yasalarının izin verdiği ölçüde çeşitli haklardan faydalanabilmektedir (Sağlam ve Kanbur, 2017).

2011 yılının Nisan ayında Suriyeli mültecilere yönelik Türkiye’nin uyguladığı “açık kapı politikası” ile mültecilere geçici koruma statüsü verilmiştir (Özüdoğru ve ark., 2018). Bunun sonucu olarak Suriyeli mülteciler, Türk toplumuna sosyal grup olarak eklenmişlerdir. Bu göç hareketinin sonucunda iki farklı sosyal grup arasında çevresel, sosyokültürel ve politikoekonomik olarak karşılıklı etkileşim yaşanmaktadır (Özüdoğru ve ark.2018). Yaşanan göçe bağlı Suriye mülteci sayısının artması sonucu, iki toplum arasında çatışmaların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Özellikle kadın ve çocuk istismarı, çok eşlilik ve buna bağlı ortaya boşanmaların artması, çarpık yapılaşma, barınma ücretlerinin yükselmesi, düşük ücretle çalışma, işverenlerin mültecileri tercih etmesi, çadır kente rahatlıkla giriş-çıkış yapabilmeleri, güvenliğin yetersiz kalması, doğal yaşam alanlarının işgal edilmesi, hastaneler başta olmak üzere

kamu kurum ve kuruluşların mültecilere hizmet sunmaları gibi sorunlar göç nedeni ile giderek artmaktadır (Ankaralı ve ark., 2017).

Mültecilerin yoğun olarak buldukları yerlerde, sosyo-demografik yapıyı değiştirmeleri, en ciddi toplumsal faktörlerden biri olarak görülmektedir. Mültecilere karşı başlangıçta oldukça yardımsever olan Türk toplumunda, mültecilerin yerleşimlerinin uzaması nedeni ile çeşitli huzursuzluklar yaşanmaya başlamıştır (Ankaralı ve ark.2017). Mültecilerin Türkiye'deki misafirliğine yönelik yaşanan belirsizlik nedeni ile, yerel halkın kamuoyu araştırmalarında mültecilere yönelik algılarında olumsuz tutumlarla karşılaştığı görülmektedir. Murray ve Marx (2013)'ün yaptığı çalışmada bireylerin yasal ve yasal olmayan yollarla gelen mültecilere karşı tutumlarında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Toplumda özellikle kültürel yapı ve getirdiği ekonomik yük bakımından mültecilere yönelik olumsuz tutumun arttığı görülmektedir (Düşünder ve Çilingir, 2017).

Türkiye'de yaşayan mülteci sayısının artmasına bağlı olarak biyo-fizyolojik, psikolojik, sosyo-kültürel, çevresel ve politiko-ekonomik etkileri en aza indirebilmek adına toplumun mültecilere yönelik tutumun belirlenmesi oldukça önemlidir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK, 2019)'nde "tutum", tutulan yol, tavır olarak tanımlanmaktadır. Özgüven (2011) tutumu, "bireylerin belirli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluş hali veya eğilimi" olarak ifade etmektedir. Özellikle ebeveynlerden mültecilere yönelik olumsuz tutumların çocuklarına yansımaları, bu tutumların içselleşmesine ve gelecekte daha büyük sorunların yaşanmasına neden olacaktır (Seçim 2015). Önal ve Keklik (2016)'in yaptıkları çalışmada; mültecilerin gelmesi ile birlikte yerel toplumun bakım ve tedaviye ulaşmada olumsuz tutumlara sahip olduğu, aynı zamanda toplumun sağlık hizmetine ulaşma oranının düştüğü, fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir.

Sağlık bakım sisteminde, mültecilerin ilk karşılaştıkları sağlık ekibi üyesi olan hemşireler hemşirelik bakımını mesleğin felsefesi doğrultusunda, etik ilkelere, etik kodlara ve mesleki değerlere göre gerçekleştirmelidir (Savcı ve Şerbetçi, 2019). Mültecilere bakım verecek olan hemşirelerin, olumsuz tutumları sağlık bakım hizmetlerinin kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, sağlık bakım ekibinin tüm üyeleri, mültecilere gereksinim duyduğu sağlık bakımını sunabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalıdırlar. Özellikle mezuniyet sonrası göç ve mültecilerin

neden olduğu olumlu ve olumsuz durumlarla doğrudan karşılaşacak olan hemşirelik ğrencilerinin müfredat programları, farklı kültürlerden gelen birey, aile ve topluluklara bakım verebilecek bilgi ve becerinin yanı sıra olumlu tutum ve davranışları da kapsmalıdır. Literatürde bu konuda sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu kapsamda bu çalışma, hemşirelik ğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile planlandı.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Göç Kavramı

Göç, insanoğlu var olduğundan beri günümüze kadar farklı boyutlarda ve şekillerde gerçekleşen eski ve evrensel bir olgudur. İnsanlar, temel gereksinimlerini yerine getirip hayatlarını sürdürebilmek ve daha iyi yaşam standartlarında yaşayabilmek amacı ile yüzyıllardır sürekli göç etmektedirler.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2021)'ne göre “Göç, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak ifade edilmektedir. Ayrıca Türk dili ve kültüründe “göç” sözcüğü, “Evi barkı ile birlikte yer değiştirme işi/eylemi” olarak tanımlanmaktadır (Çakır 2011).

Göç, “belirli bir zaman ve mekânda, belirli bir mesafe ve sürede meydana gelen fiziksel, coğrafik ayrılmalar veya sosyokültürel hareketlilik” olarak görülmektedir (Çağlar 2018).

Göç tanımı ile farklı görüşler olmakla birlikte temelde “asıl yerinden, ulaşılmak istenen yere hareketi, yer değiştirme ve nüfus hareketi” algısının hepsinde ortak olduğu görülmektedir (Taş 2019). Dolayısıyla göç kavramı, en basit haliyle, bireylerin bir coğrafya üzerinde gerçekleştiği yer değişimi, insanların ya da toplumsal grupların buldukları coğrafi bölgeden başka bir bölgeye hareketi olarak tanımlanabilmektedir (Çağlar 2018).

Günümüzde kullanılan uluslararası göç kavramı, 19. yüzyıldaki belirli topraklar üzerinde etnik ve kültürel birliğe sahip ulus devletlerinin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (İOM)'ne göre göç, “bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek yahut bir devlet içinde yer değiştirmektir. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir” şeklinde tanımlanmaktadır (İOM 2009).

Göç yaşadığımız dünyada ve ülkemizde toplumların karşı karşıya olduğu evrensel bir sorun olmasının yanı sıra nüfus değişikliğinin önemli bir nedeni olarak görülmektedir (Çağlar 2018; Hacıhasanoğlu Aşilar ve Yıldırım 2018). Geçmişten günümüze kadar farklı türde gerçekleşen göçler, yaşadığımız bu günlerde ulusal ve

uluslararası alanda kendini daha belirgin bir şekilde hissettirmektedir. Son yıllarda küreselleşmenin etkisiyle birlikte, göçün olduğu bölgenin özellikle sosyokültürel, çevresel ve politikoekonomik yapılarının yerel halk için olumsuz yönde değişmesine neden olarak bulunulan coğrafyanın istikrar ve güvenliğini de çok boyutlu etkileyebilmektedir (Çimen ve Quadir 2018; Savcı ve Şerbetçi, 2019).

Günümüzde dünya problemleri arasında yer alan göçler; isteğe bağlı (iyi iş, yüksek ücret, iyi eğitim, ekonomik fırsatlar, vb.) ve kendi istekleri dışında zorunlu nedene bağlı (savaş, siyasi, dini baskı, vb.) ya da iç ve dış göçler olarak gruplandırılabilir (Çimen ve Quadir 2018; Hacıhasanoğlu Aşıl ve Yıldırım 2018).

Bu bakımdan geçmişten geleceğe devam edecek olan göçler, disiplinler arası çalışılması ve üzerinde önemle durulması gereken bir olgudur. Gelecek kuşakları da ilgilendiren göç, bu bağlamda coğrafya, tarih, siyaset bilimi, kamu yönetimi hukuk, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve sağlık bilimleri gibi pek çok disiplinleri ilgilendiren çok boyutlu bir kavram olarak ele alınması gerekmektedir (Şen 2014).

2.2. Göç İle İlişkili Temel Kavramlar

Literatürde farklı sebeplerden dolayı gerçekleştirilen göçler sonucunda, göç eden bireyler genel olarak “göçmen, mülteci ve sığınmacı” olarak ifade edilmektedir. Mülteci, göçmen ve sığınmacı çoğu zaman birbiriyle karıştırılan ancak aralarında önemli farkları barındıran kavramlardır. Bu kavramların her biri kendi kapsamında, farklı bir içeriğe ve farklı haklara sahiptir. Aynı zamanda bu kavramların uluslararası hukuki boyutları, kapsamındaki bireylere verilen desteğin şekli ve uygulanma biçimi değişiklik gösterebilmektedir (Çimen ve Quadir 2018).

2.2.1. Göçmen

İngilizce “migrant” olarak ifade edilen göçmen kavramı, en basit hali ile “yerleşmek amacıyla bir ülkeden başka bir ülkeye doğru hareket eden kişi” olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel 2019; Özgöker ve Doğan 2019). Daha geniş bir ifade ile göçmen, “ekonomik veya sosyokültürel nedenlerden dolayı daha iyi bir yaşam süresi ile ve kendi özgür iradesiyle ülkesini terk edip, başka bir ülkeye yasal veya yasal olmayan bir şekilde yerleşen birey” şeklinde ifade edilmektedir (Çöllü 2018; Adıgüzel 2019; Özgöker ve Doğan 2019).

Literatürde evrensel düzeyde ortak görüş birliğine varılan göçmen tanımı yoktur. Birleşmiş Milletler (BM) göçmen kavramını “gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlamaktadır. Tanımda, turist veya iş insanı olarak, daha az sürelerle bir ülkeden başka bir ülkeye seyahat eden bireyler göçmen kategorisinde değerlendirilmemektedir. Bunların dışında mevsimsel tarım işçileri, tarım ürünlerinin üretilmesinde (ekim, hasat, vb.) kısa süreli kapsamında seyahat ettikleri göçmenlerin bazı türleri kapsamında yer alabilmektedir (IOM 2009).

Göçmen kavramı, mülteci ve sığınmacı terimlerinden farklıdır. Göçmenlerin kendi coğrafyalarını arkalarında bırakma nedeni daha iyi koşullarda bir yaşam sürdürmek yer almaktadır. Ayrıca ekonomik göçmen, yapılan davranışlardan (zulüm, vb.) kaçan mültecileri birbirinden ayırt etmek için kullanılan bir kavramdır. Dolayısıyla ekonomik göçmenler, mülteciler gibi uluslararası koruma hakkına sahip değiller, ancak kendi ülkelerinin vatandaşı olma haklarına sahiptirler (Adıgüzel 2019; Özgöker ve Doğan 2019).

2.2.2. Mülteci

İngilizce “refugee” olarak ifade edilen mülteci kavramı, 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişidir” (IOM, 2009). Basit bir ifade ile “mülteci, yaşamlarına ve özgürlüklerine yönelik ciddi tehditlerden dolayı ülkelerinden ayrılmak ya da ülkeleri dışında kalmak zorunda olan kişidir” (Nurdoğan ve ark. 2017).

Mülteci hareketlerinin gönüllü olmaması ve uluslararası koruma ve yardıma gereksinim duyulmasını diğer göç hareketlerinden ayrı eden unsurlar arasında yer almaktadır. Bireylerin uluslararası koruma kapsamında olabilmesinin en önemli unsuru kendi ülkelerinin sınırlarının dışına çıkarak başka ülke sınırlarına girmeleridir (Nurdoğan ve ark. 2017; Özgöker ve Doğan 2019).

2.2.3. Sığınmacı

İngilizce “asylum seeker” olan sığınmacı kavramı, Göç Terimleri Sözlüğü’ne göre “Sığınmacı, zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir” (IOM 2009).

Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne göre “Sığınmacı, kendi ülkesinde haklı nedenlere dayanan işkence görme korkusu bulunan ya da silahlı çatışma ve şiddet olayları nedeniyle yaşamı tehlikede olan, bu yüzden de bir başka ülkeden mülteci statüsü isteyen kişi” olarak tanımlanmaktadır (UNHCR 1997).

Çoğu zaman, mülteci ve sığınmacı kavramlarının karıştırıldığı ve birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Aslında iki kavram arasındaki en temel fark, “sığınmacı” kavramının henüz bir ülkeye veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne mülteci statüsü başvurusu henüz bulunmamış veya sonucunu bekleyen kişiler için kullanılmasıdır. Ancak “mülteci” kavramı ise, genellikle mülteci statüsü başvurusu onaylanan bireyler için kullanılmaktadır. Mülteci ülkesini zorunlu nedenlerden dolayı güvenli bir coğrafya bulmak amacıyla arkasında bırakarak kendi ülkesinin korumasından faydalanamaz. Ancak göçmenler daha iyi bir gelecek oluşturabilmek amacı ile kendi ülkelerini terk ederler (Adıgüzel 2019; Çöllü 2018; Nurdoğan ve ark. 2017).

Literatür incelendiğinde; benzer şekilde göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının da farklı hukuki ve siyasi anlamları içinde barındırmasına rağmen özellikle yazılı ve görsel basında bu kavramlar sıklıkla benzer kavramlar gibi kullanılmaktadır (Nurdoğan ve ark. 2017; Çağlar 2018).2019 yılı istatistiklerine göre dünya genelinde yaklaşık 272 milyon bireyin yaşamlarının başladığı yerden farklı bir coğrafyada yaşadıkları ve bu veri yaklaşık % 3,5’inin göçmen, sığınmacı ve mültecinin dünyada olduğunu göstermektedir (IOM 2020). Birleşmiş Milletler (BM)’in 2020 sonuçlarına göre, dünya genelinde “sığınmacı, mülteci ve göçmen” sayısının 82,4 milyonu geçtiği belirlenmiştir (UNHCR 2020). Ülkemizde özellikle Suriyeli vatandaşların statüsü ile ilgili bir kavram kargaşasının yaşandığı görülmektedir. Mülteci, sığınmacı ve misafir gibi farklı kavramlarla nitelendirilen Suriyeli bireylerin, yasal hakların tanımlanmasında bu kavram karışıklığı yanlış anlaşılmalara neden olmaktadır (Gülhan ve Keskin 2019; Nurdoğan ve ark. 2017).

2.3. Göç Nedenleri

Tarihsel süreçte insanoğlu yaşadığı yerleri farklı sebeplerle terk etmek durumunda kalmıştır. İnsanların ilk çağlarda yaşadıkları en önemli göç nedenleri arasında doğa olayları, afetler ve kıtlık, vb. nedenler yer almaktadır (Oral ve Çetinkaya 2017; Ekici ve Tuncel 2015). Yaşanan bu olumsuz nedenlerden ötürü, insanlar doğup büyüdüğü coğrafyaları terk edip ülke içinde veya ülke dışında kendileri ve ailelerine daha güvenli bir coğrafya bulmak amacı ile göç etmişlerdir (Aydın ve Levent 2021; Çiftçi 2018).

Kızıroğlu (2014)'na göre toplumların nüfusunu ve yapısını direkt etkileyen bir etmen olan göçün temel nedeni, göç edilen bölgeler arasında olan iticilik ve çekicilik ilişkisidir. Nüfus artışı, işsizlik, yoksulluk, savaşlar, afetler, yiyecek temini, kırlardaki makineleşmenin gelmesi, tarım ve hayvancılık için kullanılan toprakların daralması, yaşanan sosyal ve siyasi olaylar gibi itici etmenler, diğer tarafta daha sağlıklı gıda teminin sağlanması, eğitim ve sağlık, iş imkanları, teknoloji gelişimi, daha yüksek sosyoekonomik düzey veya özgürlük vb. gibi ilgi çekici faktörler de insanın göç etmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Özgen 2012; Oral ve Çetinkaya 2017). Dolayısıyla bireylerin, grupların veya kitlelerin göç hareketleri birçok nedeni içinde barındırmaktadır. Ayrıca bu nedenlerin, aşağıdaki gibi sınıflandırılması mümkündür (Günay ve ark. 2017; Oral ve Çetinkaya 2017).

2.3.1. Ekonomik Nedenler

Göç hareketlerinin en temelinde ekonomik nedenler yer almaktadır. Ekonomik nedenler ile yapılan göç, “bireylerin iş, gelir ve buna bağlı olarak daha iyi bir yaşam arzusundan kaynaklanan göç süreci” olarak tanımlanmaktadır. Büyük bir oranda insanlar böyle göçleri, ekonomik anlamda rahatlatıcı yerlere, cazibe bölgelerine ve gelişmiş kentlere doğru yapmaktadır. (Günay ve ark. 2017). Bununla birlikte büyük şehirlerde sağlanan sanayi ve artan iş imkanları nedeniyle kırsal yerlerden büyük şehirlere doğru göç hareketlerinin gerçekleşmesi söz konusudur (Oral ve Çetinkaya 2017; Taş 2019). Ayrıca düşük ücretler verilmesi, yüksek vergi oranlarının uygulanması, yapılan yatırımların düşmesi, ekonomik istikrarsızlığa devam edilmesi, gelir dengesinin bozulması, çalışma şartlarının kötü olması, kent hayatında kalitesinin azalması, işsizlik oranlarının artması vb. gibi etmenler göçte yer alan ekonomik faktörler arasında yer almaktadır (Günay ve ark 2017; Ünsal 2019).

Literatürde kötü veya baskıcı kanunlar, olumsuz iklim koşulları ve ağır vergilerin göçü ortaya çıkarıcı ya da arttıran etmenler arasında yer aldığı vurgulanmaktadır (Aydın ve Levent 2021; Çağlar 2018). Ancak, ekonomik olarak bireylerin gelirinin artma arzusunun yer aldığı ve diğer koşulların bu kadar güçlü olmadığı ve ikincil sırada olduğuna işaret edilmektedir. Benzer şekilde Ravenstein (1885) tarım alanlarından sanayi ve ticaret merkezlerine göç hareketlerinin en başta gelen nedeninin ekonomik olduğuna da işaret etmiştir.

2.3.2. Siyasal Nedenler

Siyası nedenler bireylerin göç hareketinde önemli bir yer oluşturmaktadır. Savaşlar sırasında ve sonrasında ortaya çıkan olumsuz koşullar, insanların göç etmesine yol açabilmektedir. Ayrıca ortaya çıkan olumsuz davranışlar (insan haklarına aykırı ve etik olmayan hareketler, işkence, baskı, zulüm, vb.) insanları göçe zorlamaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında, her savaş sırasında kitlesel halde göç hareketleri gözlenmiştir. Ayrıca devletler arası alınan mübadele kararlarında, insanların toplu halde göç etmelerine neden olmuştur (Oral ve Çetinkaya 2017). Dolayısıyla savaşlar, siyasi dengesizlikler, rejim değişimi, yerel halka yönelik mübadele politikalar göç hareketlerinde siyasi nedenler kapsamındadır (Günay ve ark. 2017; Ünsal 2019). Bununla birlikte savaşlar, terör, sosyal yapıdan dışlanma, siyasi davranış farklılıkları, serbest piyasa ekonomisinin sağlamaştırılmasına yönelik olarak uygulanan siyasi programlar, mezhep ayrılıkları, dini baskılar, bölgeler arası seçmen siyasi davranış farklılıkları gibi çeşitli faktörler insanların birbirlerine karşı olumsuz tutum oluşturup göç kararı vermelerine katkıda bulunabilmektedir (Aydın ve Levent 2021; Çağlar 2018; Oral ve Çetinkaya 2017).

2.3.3. Sosyokültürel Nedenler

Göç hareketinde etkili bir diğer neden ise sosyokültürelidir. İnsanların yaptıkları göç hareketlerine sosyal nedenlerden en etkili olanı, insanların kırdan kente doğru hareket etmelerine sebep olan hızlı nüfus artışıdır. Göç alan bölgelerin eğitim sisteminin, sağlık hizmetlerinin, lojistik alanın, teknoloji ve iletişim hizmetlerinin gözle görülür biçimde gelişmesi ve yaşam kalitesinin yüksek olması diğer insanların bu coğrafi bölgeye göç etmelerini çekici hale getiren sosyokültürel nedenler arasında yer almaktadır (Taş 2019; Oral ve Çetinkaya 2017).

Aile içindeki yakın ilişkiler ve akraba olma insanların göç kararlarını etkileyebilmektedir. Daha önce olumlu göç deneyimi olan bireylerin tutum ve davranışları diğer insanların da göç etmesinde etkili bir neden olabilmektedir. Ayrıca eğitim sisteminde yaşanan sorunlar, insanlar arasında cinsiyete yönelik ayrımcılık ve tek tipleştirme politikası, aynı zamanda meydana gelen çeşitli olaylar (kız kaçırma, kan davası gütmeye, vb.) göç hareketlerinde yer alan sosyokültürel nedenler bağlamında yer alabilir (Çağlar 2018).

Evlilik konusunda bazı gelenekler (örn., başlık parası, çocuk gelinler vb.) insanların göç etmelerine neden olabilmektedir. İnsanlar çoğu zaman aktif çalışma yaşamını tamamladıktan sonra kendilerine uygun coğrafi bölgelerde geri kalan zamanlarını geçirmek istemektedirler. Dolayısıyla emeklilik, insanların göç etmelerini nedenlerden biri olarak sayılabilmektedir (Oral ve Çetinkaya 2017). Bununla birlikte iletişim ve seyahat imkanlarının artması ve göç deneyimi olan bireylerle oluşturulan ilişkiler, vb. gibi çeşitli faktörler göç hareketini kolaylaştıran sosyokültürel nedenler kapsamında değerlendirilebilir (Çağlar 2018).

2.3.4. Doğal Nedenler

Göçü sürekli bir olgu haline getiren bu etmenlerin dışında, göç hareketinin belirli çevresel nedenleri bulunmaktadır. Özellikle doğal çevreye ilişkin yaşanan sorunların (iklim değişikliği, vb.) göç kavramının ortaya çıkmasına neden olduğu son zamanlarda çok konuşulan bir gerçektir (Çağlar 2018). Ayrıca volkanik püskürmeler, sel felaketleri, kuraklık, nükleer kazalar ve enerji kaynakları vb. göçe neden olan olayların arasında yer almaktadır (Oral ve Çetinkaya 2017; Günay ve ark. 2017). Buna ek olarak, günümüzde, yaşanan çevre güvenliğine ilişkin sorunların yakın zamanda göç hareketlerinde temel neden olacağını vurgulamaktadır (Çağlar 2018). Güvenli menşeli ülkeler tarafından verilen göçün miktarı çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin; savaşlar, çok sayıda insan grubunun kendi ülkelerinden diğerlerine göçüne yol açmıştır. Günümüzde, bu iç savaşlar içerisinde Türkiye'yi de etkileyeni Suriye'dir. Arap Baharı'ndan sonra Suriye'de yaşanan iç savaştan dolayı Suriyeli vatandaşlar kendi coğrafyalarını bırakarak diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (Yılmaz 2014).

2.4. Göç Türleri

Göç türleri neden, amaç, kalma süresi, kullanılan yöntem ve hedef bölgeye göre farklı şekilde sınıflandırılabilir (Gülhan ve Keskin 2019). Literatürde göç türleri aşağıdaki şekli ile sınıflandırılmaktadır (Aydın ve Levent 2021; Çağlar 2018).

2.4.1. İç ve Dış Göç

İç göç, devletin kendi sınırları içinde farklı yerler arasında yapılan yer değiştirme eylemleri iken, “dış göç” ya da “uluslararası göç”, devletin sınırlarını geçerek farklı ülkelere gerçekleşen göç hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Sayın ve ark. 2016). Buna göre “iç göçler, bir bölgeden başka bir bölgeye, bir kentten başka bir kente, kırsaldan kente ya da kentten kırsala farklı yollarla gerçekleşen nüfus hareketleri” olarak tanımlanmaktadır. İç göçler, ülkenin nüfusunu değiştirmemektedir ancak göç edilen coğrafi bölgelerin nüfus sayısını etkilemektedir (Sayın ve ark. 2016; Günay ve ark. 2017). Toplumsal, ekonomik, siyasi vb. nedenlerden dolayı daha az gelişmiş kentlerden ya da bölgelerden daha iyi ve gelişmiş bölgelere doğru iç göçler gerçekleştirilmektedir. (Günay ve ark. 2017). Bunun tersi olarak, “dış göçler ülkeler arasındaki yapılan göç hareketleri olup, bu göçler kalıcı/geçici bir şekilde gerçekleştirildiği tanımlanmaktadır”. Çeşitli faktörler (siyasi, savaş, dini baskı, işsizlik vb.) dış göçlerde büyük bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, bu etkenler dış göçler kapsamındaki yer alan “beyin göçü, işçi göçü, mübadele göçü ve siyasal göçler” sosyoekonomik göçlere de yol açabilmektedir (Günay ve ark. 2017).

2.4.2. Zorunlu ve Gönüllü Göç

Zorunlu göç, “insanların savaş, çatışma, devrimler, ayrımcılık, dinsel rekabet, zulüm, güvenlik tehditleri, afetler, kıtlık, sel vb. gibi doğal ya da insan yapımı nedenlerle isteğe bağlı olmadan kendi ülkelerini terk edip başka ülkelere zorunlu bir şekilde göç etmeleri” olarak ifade edilmektedir (Sayın ve ark. 2016; Şemşit 2018; Çağlar 2018). Gönüllü göç ise, “insanların daha yüksek yaşam kalitesi sahip olmak, rahat koşullarda yaşamak ve çalışmak, daha iyi eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanmak vb. gibi çeşitli istek/arzulardan dolayı kendi istekleri ile gerçekleştirdiği göçlerdir (Sayın ve ark. 2016; Günay ve ark. 2017; Gülhan, Şen ve Keskin 2019). Bu sınıflama içerisinde “uluslararası göç, yasal olmayan göç ve işçi göçü” yer almaktadır (Çağlar 2018).

Bu iki göç türünün ortak özelliği ise, göç hareketi olan (alan ve veren) ülkelerde nüfus oranında değişiklikler yapmasıdır (Günay ve ark. 2017). Doğal afetler, savaş, işsizlik gibi nedenlerle bağlı halen devam eden zorunlu göçlere, II.Dünya Savaşı sonrası Avrupa'dan Amerika'ya gerçekleşen göçler, aynı zamanda 2011 yılından itibaren bugüne kadar Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle komşu ülkelere ve dünyanın çeşitli bölgelerine yapılan göçler örnek olarak verilebilir (Aydın ve Levent 2021; Sevi, Aral ve Karakulak 2016).

2.4.3. Sürekli ve Geçici Göç

Sürekli göç, “bireylerin kesin olarak yaşadıkları yerleri terk edip başka yerlerde yaşamlarını sürdürmeleri ve o yerlerde süre sınırlaması olmaksızın gönüllü veya zorunlu olarak kalmaları” olarak tanımlanmaktadır. Geçici göç ise, “bireylerin belirli bir neden/lerden dolayı buldukları yerden belirli bir süre için yaptıkları hareket eylemleridir”. Son yüzyıllarda insanların yaptıkları göçlerin genellikle sürekli göç türünde olduğu, son zamanlarda gerçekleşen göç hareketlerinin ise, çoğunluğunun geçici göçler olduğu görülmektedir (Günay ve ark. 2017; Sayın ve ark. 2016; Şemşit 2018). Yurtdışında istihdam edilen ve görev yapan diplomatik personeller, sanatçılar, futbolcular, hatta öğrencilerin geçici göç kapsamında yer aldıkları belirtilebilir (Aydın ve Levent 2021; Ünsal 2019).

2.4.4. Yasal ve Yasadışı Göç

Literatür incelendiğinde “yasal göç” ve “yasadışı göç”ün, düzenli ve düzensiz göç hareketleri olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir (Şemşit 2018). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013)'na göre “düzenli göç, yabancıların yasal olarak Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışlarını ve Türkiye'den çıkışları” olarak tanımlanmaktadır. Düzenli göç kapsamında, en yaygın olan göç türü kapsamında beyin göçünün yer aldığı ifade edilebilir (Çağlar 2018).

Düzensiz göç kavramı, ülkeye yasa dışı yollardan, gerekli belgeler olmadan veya sahte belgelerle giriş yapan veya vize veya çalışma izinlerinin bitiminden sonra ülkede kalmaya devam eden göçmenleri içermektedir. Bundan dolayı dünya çapında bilinen kesin bir yasadışı göçmen sayısı yoktur. Aynı zamanda küreselleşmeyle birlikte düzensiz göç kavramı daha da artmaktadır (Şemşit 2018).

Günümüzde düzenli göçmen sayısı dünya genelindeki düzensiz göçmen sayısından fazla olmasına rağmen düzensiz göç türü ülkeler için sorunlu bir alan olarak görülmektedir (Aydın ve Levent 2021; Şemşit 2018).

2.4.5. Diğer göçler

Göç, “kişilerin bireysel olarak veya aileleriyle birlikte göç etmesi biçiminde olursa, buna bireysel göç” denilmektedir. Bireysel göçler, genellikle birey karşılanmaktadır (Çağlar 2018). Göçler bireysel olabileceği gibi çok fazla sayıda insanın ani hareketleri ise kitlesel göç olarak ifade edilebilmektedir (Gülhan ve Keskin 2019).

Ayrıca göçlerin Menşе ülke dışına gruplar halinde gerçekleşen hareketlerine (istisnai ve düzensiz) “toplu göç” denir. Başka bir deyişle, bir toplumun bir kısmının katıldığı çok büyük sayıda insanı kapsayan göç hareketidir. Örneğin; Saddam Hüseyin'in 1988 yılında Kuzey Irak'a (Halibja) ya yaptığı kimyasal saldırısı sonucunda Irak'tan Türkiye'ye yaklaşık 500 bin kişinin toplu bir şekilde göç ettirmiştir (Çağlar, 2018; Aydın ve Levent 2021).

IOM Sözlüğü (2009)'ne göre, “beyin göçü, eğitimli ve yetenekli bireylerin çeşitli nedenlerle (ülkelerindeki çatışmalar gibi siyasal nedenlerden, kendilerine yeterli fırsatlar sunulmamasına kadar geniş bir yelpazede değişen nedenlerle) ülkelerinden ayrıлып başka bir ülkeye (dışa göç) göç etmeleridir”.

2.5. Göç'ün Etkileri

Literatürde göç üzerinde etkili olan faktörlerin başında “gelir düzeyi, eğitim düzeyi, yoksulluk, istihdam oranı ve nüfus artışının” geldiği görülmektedir (Aydın ve Levent 2021)

Nüfus artışı, göç türüne bağlı olarak değişkenlik taşıyabilmektedir. Kırsal kesimlerdeki insanların kentlere gelmesi, emeğini sunması, herhangi bir işte çalışması bireyin kente uyum sağlaması için yeterli değildir. Kırsal alandan kentsel yaşam göç sonucu, bireylerin kente uyum sağlayacak donanımlarının yeterli olmaması, göç edilen yaşam alanlarının tanımamasına ve çeşitli uyum sorunlarının yaşanmasına neden olabilmektedir

Göç hareketi ile coğrafi bir bölgedeki aktif insan sayısı azalmakta ve bu da göç veren yerler her açıdan etkileyen olumsuz bir durum ile sonuçlanmaktadır.

Aynı zamanda göç veren bölgelerde tarım alanlarının boş kalmasına ve hayvancılığın gerilemesine neden olmaktadır (Şen 2014).

Göç edilen bölgelerde gereksinim duyulan vasıfsız çalışan sayısı azalmakta ve durum aynı zamanda yerel halkın gelir dağılımında azaltılmaktadır. Dış göçte, göç alan bölgelerde özellikle çalışan insanların yaş ortalamasının düşerek erkek nüfusunda normal olmayan artışa sebep olmaktadır. Aynı zamanda bu göç türünde, ülkeler arası ekonomik ve kültürel ilişkilerin artmasına katkıda bulunmasının yanı sıra sosyokültürel alanda özellikle dini açıdan karşılıklı olumsuzlukların ortaya çıkmasına katkıda bulunur (Aydın ve Levent 2021).

Çevre sorunlarını başında göç hareketi ile birlikte nüfusun artması, teknolojinin gelişmesi ile üretim ve şehirleşme yer almaktadır. Özellikle göçler ile kentsel yaşam alanlarında nüfus yoğunluğu ve çarpık kentleşme artmaktadır. Göç edilen coğrafi bölgelerin yerel yönetim hizmetleri, bununla ilişkili olarak çevre, hava, gürültü, su ve toprak kirliliğinin artmasına neden olmaktadır. Kanalizasyon gibi hizmetlerin sunulamaması insanları sağlıklı ortamda çeşitli hastalıklarla karşı karşıya getirmektedir ve dolayısı ile yaşam süresi ve kalitesini etkilemektedir (Şen 2018).

2.6. Türkiye, Göç ve Mülteciler

Ülkemizin bulunduğu coğrafya eski tarihlerden itibaren önemli göç noktaları üzerinde yer almaktadır. Türkiye ve Anadolu coğrafyası, şu ana kadar benzeri görülmemiş göçlere tanık olmuştur (Kara ve Korkut 2010). Mültecilik alanında, bakış açısı ile farklı ülkelerden bir olan Türkiye, geçmişten günümüze büyük insan kitlelerin göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır.

Osmanlı'nın zayıflamasıyla başlayan ve yıkılmasından sonra daha da artan göçler, Türkiye Cumhuriyeti'nde bir miras olarak sürdürülmüştür. Kurulduğundan itibaren Türkiye, kesintisiz olarak göç almış ve zor durumdaki insan gruplarına ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, bulunduğu coğrafi konumu nedeni ile Türkiye, “çok boyutlu göç ülkesi” olarak tanımlanmaktadır. 1951 yılında kabul edilen Cenevre Protokolü ve Türkiye'nin bazı özel şartları kapsamında ayrı bir prosedür tercih edilmektedir. Ancak bu protokol, 1961 yılında yapılan yeni düzenleme ile birlikte “coğrafi çekince” eklemiştir. Böylece “Türkiye, sadece Batı Avrupa'dan gelen insanları mülteci olarak kabul etmekte ve mültecinin tanımına Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle” ifadesini eklemiştir. 1980'den sonra sığınma hareketleri şeklinde ortaya

çıkan göç hareketleri özellikle komşu ülkelerden büyük iltica hareketleri ile kendini hissettirmiştir. Ancak son dönemde özellikle Avrupa Birliği sürecinin yansımaları ile Türkiye'nin iltica yönetmeliği değiştirilmeye başlanmıştır. Özellikle 2000'li yıllardan sonra göç ve göçe yönelik uygulamalarda Avrupa Birliği Müktesebatına uyumlu düzenlemeler yapılmıştır. Bu değişikliklerin temelinde ise, coğrafi çekincenin kaldırılması yer almaktadır (Kara ve Korkut 2010).

Dünya genelinde bir mülteci profili meydana getirildiğinde, mültecilerin sosyokültürel, çevresel, psikolojik, politikoekonomik özellikleri göç ettikleri toplumlardan farklılık göstermektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde mültecilerin eğitim düzeyleri düşük olmakla birlikte özellikle kadın ve çocuk oranının yüksek olduğu görülmektedir (Nurdoğan ve ark. 2018).

2.6.1. Türkiye ve Suriyeli Mülteciler

Suriye'den Türkiye'ye mülteci akını 29.04.2011 tarihinde Suriye'de gerçekleşen savaş sonucu buradan kaçan ve Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan 250-300 Suriye vatandaşı ile başladı. Ancak 2014 yılı ile Türkiye, Suriyeli mültecilerin sayısı artarak, en fazla mülteciye kucak açan uluslararası listede, Pakistan ve Lübnan ile birlikte ilk üç sırada yer aldı (Altıntaş 2018; Khalaf ve Ilgar 2017).

Türkiye'de yer alan Suriyeli mülteciler ile evrensel mülteci profili neredeyse benzerdir. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye kabulünün sorunsuz ve hızlı olması nedenleri arasında akrabalık ilişkisi olması, etnik yapı ve dinin aynı olması ve aynı dilin konuşulması yer almaktadır. Ancak bu benzerlikler olmasına rağmen uzun dönemde Suriyeli sığınmacıların sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda Türkiye'yi ve yerel halkı olumlu ve olumsuz yönde etkilediği görülmektedir (Ankaralı ve ark. 2017).

Suriyeli mülteci sayısının artışı ve halen Türkiye'ye gelişlerin devam etmesi, kendi ülkelerinde siyasi istikrarın başlamamış olması nedeni ile mültecilerin geri dönüşlerinin başlamaması ya da istedik düzeyde olmaması özellikle sınır komşusu olan coğrafi bölgelerde demografik yapının değişmesine neden olmaktadır. Suriyeli mültecilerin sayıca fazla olması ve kalış sürelerinin uzaması nedeni ile özellikle işgücü piyasasını ve ücretleri olumsuz etkileyerek yerel halkın zarar görmesine neden olmaktadır (Korkmaz 2014).

Suriyeli mültecilere yeterli sağlık hizmetinin sunulamaması, sağlık ekibi üye sayısının yetersiz olması, mültecilere yönelik yetersiz beslenmenin sunulması, dil

sorunu yaşamaları, genel sağlık sigortalarının yokluğu, deneyimledikleri stres olmak üzere çeşitli etmenler, sağlık problemlerini olumsuz etkilemekle birlikte buldukları ortamda yerel halkın sağlık düzeylerini de bozmaktadırlar (Korkmaz, 2014).

Suriyeli mültecilerin kamplarda uygun koşulların sağlanamaması ve güvenlik nedeni ile burada kalmak yerine özellikle kiraladıkları konutlarda kalmayı arzu etmeleri sonucunda kiralık/satılık ev fiyatlarının artmasına aynı zamanda çarpık kentleşme ve gece kondulaşmayı arttırdıkları görülmektedir (Khalaf ve Ilgar 2017; Nurdoğan ve ark. 2018).

Türkiye’de bulunan Suriyeli mülteciler ortaya çıkan özellikle psiko-sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle suça eğilimleri artmakta ve her geçen gün cezaevlerindeki yabancılar içinde Suriyeli mülteci mahkûm sayısı artmaktadır. Bu durum yerel halkın güven duygusunu azaltmak ve etkileşimi olumsuz yöne sürüklemektedir (Ankaralı ve ark.2017).

Bu kapsamda Türkiye, küresel düzeyde en büyük göç hareketleri sonucu büyük problemler ile karşılaşmakta ve bu problemlere sadece geçici çözümler üretildiği taktirde yerel halkın Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz tutumlara sahip olmasına katkı sağlayacaktır (Altıntaş 2014; Khalaf ve Ilgar 2017).

2.7. Tutum Kavramı

Tutum, “belirli nesnelere ya da kişilere karşı tutarlı bir şekilde olumlu ya da olumsuz tepki vermeye neden olan, öğrenilmiş bir yatkınlık durumudur” Başka bir ifade ile tutum, ‘bir bireye atfedilen, bireyin psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim” olarak tanımlanmaktadır (Akyüz 2017). Kotler ve Keller (2012)’e göre tutum, “kişinin bir nesne, fikir ya da duruma yönelik sürekli, olumlu ya da olumsuz değerlendirmeleri ile duygu ve davranış eğilimleri” olarak açıklanmaktadır (Hoyer ve Macinnis, 2008).

Duygusal, bilişsel ve davranışsal olmak üzere tutumlar üç bileşenden oluşmaktadır (Özgüven, 2011). Bu bileşenler, tutumun yapısını oluşturmanın yanı sıra aynı zamanda birbirleriyle uyumlu olmasına katkıda bulunurlar. Bu nedenler tutum bileşenlerinde ortaya çıkan herhangi bir değişim, bireyin bütün tutumunu yönlendirebilmektedir (Kotler ve Keller 2012).

Tutum, bireyin zihninde herhangi bir kavrama karşı beliren bir değerlendirme ve yönelme yapısı oluşturur. Böylece kişinin algılama mekanizması olan beynin

geliştirerek ortaya çıkardığı tutum, sonsuza kadar sabit olmamakta ve hatta tam tersine yeni girdiler ile birlikte değişim gösterebilmektedir. Tutumlar, bireyin düşüncelerine rehberlik ederek, duygularını etkilemekte ve kişinin davranışlarına şekil vermektedir (Akyüz 2017).

2.8. Türkiyede Yaşayan Mültecilere Yönelik Tutumlar

Göç alan yerel halkın mültecilere yönelik tutumları değerlendirildiğinde; özellikle mültecilere karşı mesafeli oldukları, değişen sosyodemografik özellikler nedeni ile stress ve anksiyete deneyimledikleri, özellikle çalışma ve gelir kaybı yaşadıkları, konut ücretlerinin artışından yakındıkları görülmektedir (Polat ve Eda 2018). Suriyeli mültecilerin özellikle sağlık bakım kuruluşlarına önemli bir yük getirdiği ve kamu hizmetlerinden yararlanmada problemlere neden oldukları ifade edilmektedir. Özellikle son dönemde işlenen suçlar (hırsızlık, insan öldürme, şiddet, kaçakçılık, vb) ve ülkelerinde var olan bulaşıcı hastalıkları taşıdıkları düşüncesi mültecilere karşı olumsuz bir tutum geliştirilmesine neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacılara ilişkin yerel halkın tutumlarını belirlemek üzere yapılan araştırmalarda genel olarak tutumların olumsuz yönde olduğu belirlendi (Ankaralı ve ark.2017). Suriyeli mültecilerin başta terör yer almak üzere suç işleme eğilimlerinin yüksek olduğu, yerel halk için her açıdan tehdit oluşturdukları ve çeşitli sorunlar yaşadıkları görüldü. Ayrıca yerel halkın çeşitli nedenler ile (iş kaybı, gelir kaybı, kira artışı gibi ekonomik kaygının artması, kamu hizmetlerinde aksama, sosyal hizmetlere yük getirme, vb.) tutumlarının olumsuz yönde etkilendikleri belirlenmiştir. Özellikle Suriyeli mültecilere yönelik bu tutumlar, bu bireylerin sosyal dışlanmaya maruz kalmasına, toplumsal uyumun zorlaşmasına ve buna paralel olarak da sosyal sermayenin zayıflaması ve sürdürülebilir kalkınmanın devamsızlığı gibi birçok tehdidin de ortaya çıkmasına neden olacağı düşünülmektedir (Ankaralı ve ark.2017; Şen ve Şimşek 2019).

2.9. Hemşirelik Öğrencileri ve Suriyeli Mültecilere Yönelik Tutumları

Hemşirelik, “birey, aile ve toplumun sağlığını koruma, gelişmesine yardımcı olma, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden bütünlüğünün bozulması halinde iyileştirme ve eski durumunu yeniden kazanmasını sağlamayı amaçlayan bir meslektir”. Hemşireler bakım hizmetinin sunumunda farklı kültürlerde ve farklı inanç ve tutumları olan sağlıklı/hasta birey ve ailesi ile en fazla ve en uzun süre birlikte olan meslek gruplarının başında yer almaktadır. ICN Etik Kodu (ICN 2019)’ da “hemşireliğe gereksinimin

evrensel olduğunu, hemşireliğin özünde; insan yaşamına ve insan haklarına ulus, dil, din, cins, inanç, yaş, politik görüş ve sosyal statü farkı gözetmeksizin değer ve saygı olduğunu belirtmektedir”. Bu bağlamda, hemşirelik bakımının sunumunda günümüz ve geleceğin hemşirelerinin holistik ve hümanistlik bakış açısı ile rol ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi ile mümkündür. Bu da ancak hemşirelikte lisans eğitimi aracılığı ile sağlanabilmektedir (Acar ve ark. 2015).

Küreselleşmeyle birlikte birçok insan isteyerek ya da istemeyerek göç etmektedirler. Bu durum, çok farklı dilleri, dinleri, kültürleri, sağlık inançları ve yaşam deneyimleri olan bireylerin farklı kişilerden bakım almalarına yol açmıştır (Yıldırım 2019).

Hemşirelerin farklı kültürlere sahip insanlara yaklaşırken, onların yaşam koşullarını ve kültürel farklılıklarını yargılamadan ele almaları gerekmektedir (Tanrıverdi ve ark. 2018), Çünkü kültür sağlık bakım davranışlarını etkilemektedir. Dolayısıyla hemşirelerin hizmet verdiği bireylerin kültürünü tanıyamaması, iletişim çatışmalarına, eşitsizliğe, ayrımcılığa ve ırkçılığa neden olabilmektedir (Gönderen ve ark. 2020).

Mezuniyet sonrası Türkiye’de bulunan Suriyeli mültecilere bakım verecek olan geleceğin hemşirelik öğrencilerine, kültürel duyarlılığın lisans eğitimi süresince verilerek, mesleki değerlerine ek olarak gerekli tutum ve davranışlarının kazandırılması son derece önemlidir. Hemşire öğrencilerin mültecilere yönelik mesleğe ilişkin tutum ve davranışlarını katarak bireye özgü bakım vermesi oldukça önemlidir (Yıldırım 2019). Suriyeli mültecilerin yaşadıkları sorunlarla ilişkili literatürde gerek ulusal gerekse uluslararası alanda birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen Türkiye’nin yaşanan sağlık problemleri ile mezuniyet sonrası doğrudan karşılanacak olan hemşirelik öğrencilerinin, Suriyeli mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörlerin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın amacı ve tipi

Hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri saptamak üzere tanımlayıcı ve kesitsel tipte planlanan bir araştırmadır.

3.2. Araştırma soruları

1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri nedir?
2. Öğrencilerin mültecilere yönelik tutumları hangi düzeydedir?
3. Öğrencilerin mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörler nelerdir?
4. Öğrencilerin bireysel özelliklerin ve mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin mültecilere yönelik tutumlarına etkisi ne/nelerdir?

Araştırmanın Değişkenleri

Bağımsız Değişkenler; Hemşirelik öğrencilerinin bireysel özellikleri ve mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörler

Bağımlı Değişkenler; Hemşirelik öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği’ nden aldığı puanlar

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, İstanbul ilinde toplam üç üniversitenin (2 devlet, 1 vakıf) hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümlerinde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerine uygulandı. Çalışmanın verilerine, 2020-2021 eğitim-öğretim yılları arasında Ekim-Haziran ayları arasında online olarak ulaşıldı.

3.3. Evren ve örneklem seçimi

Çalışma kapsamında evren, İstanbul ilinde toplam üç üniversitenin (2 devlet, 1 vakıf) hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümlerinde 2020-2021 eğitim-öğretim yılları arasında öğrenim gören toplam 1665 hemşirelik öğrencisi oluşturdu. G*Power 3.0.10 programı kullanılarak çalışma sonunda elde edilen verilerle yapılan güç analizi sonucunda; 646 örnek sayısı için, belirlenen etki büyüklüğü ($d=0,15$) ve %5 hata payı ile çalışmanın gücü %97 olarak bulunmuştur. Öğrenci sayısı 646 olarak saptandı.

Çalışmaya dahil edilme kriterleri arasında; öğrencilik yaşantısına aktif olarak devam etmesi, gönüllü olması ve araştırmanın yapıldığı tarihlerde izinli/raporlu olmaması olarak belirlendi.

3.4. Araştırma verilerinin toplanması

3.4.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri “Öğrenci Bilgi Formu” (Ek-1) ve “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” (Ek-2) kullanılarak toplandı.

3.4.1.1. Öğrenci Bilgi Formu (Ek-1)

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (Çimen ve Quadır 2018; Eroğlu ve ark. 2016; Özüdoğru ve ark. 2018; Savcı ve Şerbetçi 2019) hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; öğrencinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, medeni durumu, kardeş sayısı, çalışma ve gelir durumu, sağlık güvencesi, anne ve babanın eğitim durumu, yaşadığı yer, yaşamını en fazla geçirdiği Türkiye bölgesini içeren 12 soru, ikinci bölümde ise, geleceğe yönelik iş kaygısı, kendini güvende hissetme, ailede, yaşadığı yerde ve arkadaş olarak mülteci varlığına ilişkin 7 soru olmak üzere toplam 17 sorudan oluşmaktadır.

3.4.1.2. Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği (Ek-2)

Kabaklı ve Ersoy (2017) üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarını değerlendirmek amacı ile 2017 yılında geliştirmişlerdir. “Kesinlikle katılıyorum”=5 puan, “Katılıyorum”= 4 puan, “Kararsızım”= 3 puan, “Katılmıyorum”= 2 puan, “Kesinlikle katılmıyorum”= 1 puan olmak üzere, beşli likert tipinde bir ölçektir. “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”nde olan 28 önermenin 14’ü (4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,20,24) ters soru kapsamında değerlendirilmekte ve bu önermelerin puanlaması tersten yapılmaktadır. Ölçeğin orijinalinin Cronbach’s Alpha değeri 0.901 olarak belirlenmiş ve değer ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir. Faktör analizi ile belirlenen 5 faktörün içsel tutarlılıklarının değerlendirilmesinde Cronbach’s Alpha değerleri (0,878, 0,775, 0,691, 0,750, 0,763) göz önüne alınmıştır. Bu çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0,938; 0,805; 0,724; 0,851; 0,804 ile oldukça yüksek bulundu.

Tablo 3-1: Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”nin güvenilirlik katsayısının incelenmesi (N=646)

Ölçek	Madde sayısı	Cronbach- α katsayısı	
“Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”	“Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma”	9	0,938
	“Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme”	4	0,805
	“Suriyeli sığınmacılarla(dan yana) ilgili ılımlı çözüm üretme”	5	0,724
	“Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma”	5	0,851
	“Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma”	2	0,804

3.4.2. Uygulama

Araştırmanın uygulama aşaması, üç üniversitenin hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümlerinden kurum izinleri ve etik kurul onay sağlandıktan sonra başladı.

Veri toplama formları online ortamda üç üniversitenin hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümleri aracılığı ile hemşirelik öğrencilerine ulaştırıldı. Araştırma veri toplama formlarının ilk sayfasında öğrencilere çalışma hakkında bilgi verildi. Öğrencilerin çalışmaya başlamadan önce araştırmaya katılmaya katılmayı istekli olmaları durumunda “onaylıyorum” butonunu/tuşuna basmaları istendi. Öğrencilerin, çalışma sorularını yanıtlaması ortalama 15 dk. sürdü. Belirlenen örnekleme ulaşıldığında, sorumlu araştırmacı “Google Form” aracılığı ile bu verilere ulaştı ve SPSS 24 programına aktardı.

3.5. Araştırmanın etik ve yasal yönleri

Araştırmanın yürütüleceği üç üniversitenin hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümlerinden [(Tarih: 05/11/2020 Sayı: 146060) (Ek-3), (Tarih: 25/09/2020 Sayı: 39524189-600-E.16416) (Ek-4), (Tarih: 01/10/2020 Sayı: 11388) (Ek-5)] kurum izinler ve etik kurul onayı alındı (19/02/2020 Sayı: 14901) (Ek-6).

Çalışmada kullanılacak “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”ni geliştiren yazarlar ile elektronik ortamda iletişime geçilerek yazılı izin alındı (Ek-7). Öğrencilerin çalışmaya katılma konusunda istekli ve gönüllü olmalarına dikkat edilerek verilerin toplanması sağlandı.

3.6. Verilerin istatistiksel analizi

Araştırma bulguları, SPSS 24 programıyla değerlendirildi. Ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri tercih edildi. İki bağımsız grup analizinde parametrik yöntemler kapsamında yer alan “Mann-Whitney U” test ve “Kruskal-Wallis H” yöntemleri uygulandı. “Bonferroni düzeltmesi”, üç ve üstünde olan gruplarda, anlamlı değer belirlenen değişkenlerin ikili karşılaştırmalarında kullanıldı. Normal dağılıma göstermeyen değerlerde “Spearman” korelasyon katsayısı uygulandı. Anlamlılık 0,05 düzeyinde değerlendirildi.

3.7. Araştırmanın sınırlılıkları

- Araştırmanın İstanbul ilinde üç üniversitenin hemşirelik fakültesi ve hemşirelik bölümlerinde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerine uygulanması,
- Sonuçların, çalışmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan üç üniversitenin hemşirelik öğrencileri ile sınırlı olması ve genellememesidir.

4. BULGULAR

Bu bölümde; hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri saptamak üzere tanımlayıcı ve kesitsel türde yapılan araştırma kapsamında, veriler aşağıdaki şekilde verildi.

4.1. Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Özellikleri İle İlgili Bulgular

-Hemşirelik öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bulguların dağılımı Tablo 4-1’de belirtildi.

4.2. Hemşirelik Öğrencilerinin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler İle İlgili Bulgular

-Hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerinin dağılımı Tablo 4-2’de belirtildi.

4.3. Hemşirelik Öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalaması İle İlgili Bulgular

-Hemşirelik öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” puan ortalamalarının dağılımı Tablo 4-3 ve Tablo 4-4’de verildi.

4.4. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine ve Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması İle İlgili Bulgular

-Hemşirelik öğrencilerinin bireysel özelliklerine ve mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörlere göre “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalamaları Tablo 4-5 ve Tablo 4-6’da belirtildi.

4.1. Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Özellikleri İle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu başlığı altında, öğrencilerinin kişisel özelliklerine yönelik bulgular yer aldı.

Tablo 4-1: Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Özelliklerinin Dağılımı (N=646)

		n	%
Yaş (Yıl) ±SS		20,07±1,68	
Yaş gruplaması	<18	96	14,9
	19-20	341	52,8
	21-22	167	25,9
	≥23	42	6,4
Cinsiyet	Kadın	548	84,8
	Erkek	98	15,2
Öğrenim görülen üniversite	Bezmialem Vakıf	174	26,9
	İstanbul Medeniyet	229	35,4
	İstanbul Üniv. / Cerrahpaşa	243	37,7
Sınıf	1.sınıf	249	38,5
	2.sınıf	193	29,9
	3.sınıf	100	15,5
	4.sınıf	104	16,1
Kardeş sayısı	Tek kardeş	30	4,6
	2 kardeş	250	38,8
	3 kardeş	172	26,6
	4 veya daha fazla kardeş	194	30,0
Medeni durum	Evli	5	0,8
	Bekar	641	99,2
Annenin eğitim durumu	Okuryazar/Okuryazar değil	102	15,8
	İlkokul/Ortaokul	412	63,8
	Lise	98	15,2
	Üniversite	34	5,2
Babanın eğitim durumu	Okuryazar/Okuryazar değil	45	7,0
	İlkokul/Ortaokul	369	57,1
	Lise	162	25,1
	Üniversite	70	10,8
Çalışma durumu	Evet	33	5,1
	Hayır	613	94,9
Gelir düzeyi	Geliri giderini karşılıyor	424	65,6
	Geliri giderini karşılamıyor	222	34,4
Sağlık güvencesi	Var	525	81,3
	Yok	121	18,7
Yaşadığı yer	Ailesiyle	571	88,4
	Arkadaşlarıyla	16	2,5
	Akrabasıyla	12	1,9
	Yalnız	8	1,2
	Yurtta	39	6,0
Yaşanan bölge*	Akdeniz	36	5,6
	Doğu Anadolu	33	5,1
	Ege	15	2,3
	Güneydoğu Anadolu	84	13,0
	İç Anadolu	17	2,6
	Karadeniz	48	7,5
	Marmara	413	63,9

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin yaş ortalamasının $20,07 \pm 1,68$ (yıl), %52,8'inin (n=341) 19-20 yaş grubunda, %84,8'inin (n=548) kadın, %37,7'sinin (n=243) İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'da öğrenim gördüğü, %38,5'inin (n=249) 1.sınıf öğrencisi, %38,8'inin (n=250) 2 kardeşi ve %99,2'sinin (n=641) bekar olduğu belirlendi. %63,9'unun (n=412) annesinin ve %57,1'inin (n=369) babasının ilkokul/ortaokul, mezunu olduğu, %94,9'unun (n=613) herhangi bir işte çalışmadığı, %65,6'sının (n=424) gelirinin giderini karşıladığı, %81,3'ünün (n=525) sağlık güvencesinin olduğu, %88,4'ünün (n=571) ailesiyle yaşadığı, %63,9'unun (n=413) Marmara Bölgesi'nde yaşadığı saptandı (Tablo 4-1).

4.2. Hemşirelik Öğrencilerinin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler İle İlgili Bulgular

Çalışmanın bu başlığı altında, öğrencilerin mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörlere ilişkin bulgular açıklandı.

Tablo 4-2: Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Dağılımı (N=646)

Değişken		n	%
Gelecekte iş kaygısı	Var	448	69,3
	Yok	198	30,7
Tek gezerken kendini güvende hissetme	Evet	324	50,2
	Hayır	322	49,8
Ailede mülteci varlığı	Var	11	1,7
	Yok	635	98,3
Yaşanan yerde mülteci varlığı	Var	334	51,7
	Yok	312	48,3
Mülteci arkadaş varlığı	Evet	77	11,9
	Hayır	569	88,1
Afet yönetimi eğitimi alma	Evet	113	17,5
	Hayır	533	82,5
Göç yönetim eğitimi	Evet	1	0,2
	Hayır	645	99,8

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %69,3'ünün (n=448) gelecekte iş kaygısının olduğu, %50,2'sinin (n=324)'ünün tek gezerken kendini güvende hissettiği, %98,3'ünün (n=635) ailesinde mülteci olmadığı ve %51,7'sinin (n=334) yaşadığı yerde mülteci olduğu belirlendi. Öğrencilerin %88,1(n=569) mülteci arkadaşının olmadığı, %82,5'inin (n=533) afet yönetimi eğitimi almadığı, %99,8'inin (n=645) göç yönetim eğitimi almadığı saptandı (Tablo 4.2).

4.3. Hemşirelik Öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalaması İle İlgili Bulgular

Öğrencilerin bu bölümde, Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarına ilişkin bulgularına yer verildi.

Tablo 4-3: Hemşirelik Öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=646)

Ölçek		Ort.±S.S.	Medyan	Min.	Max.
“Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”	“Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma”	3,45±0,96	3,6	1,0	5,0
	“Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme”	3,32±0,96	3,3	1,0	5,0
	“Suriyeli sığınmacılarla(dan yana) ilgili ılımlı çözüm üretme”	2,47±0,69	2,4	1,0	5,0
	“Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma”	3,52±0,89	3,8	1,0	5,0
	“Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma”	2,76±1,20	3,0	1,0	5,0

Ort.:Ortalama, S.S.:Standart Sapma, Min.:Minimum Max.:Maksimum

Tablo 4-3’e göre öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” alt boyut puan ortalamaları çoğunluğu oluşturan gruplara göre incelendiğinde; “Suriyeli sığınmacıların haklarını savunmada” 3,52±0,89 (min.-max.:1-5), “Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olmada” 3,45±0,96 (min.-max.:1-5), “Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretmede” 3,32±0,96 (min.-max.:1-5), “Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunmada” 2,76±1,20 (min.-max.:1-5), “Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretmede” 2,47±0,69 (min.-max.:1-5) olduğu görüldü (Tablo 4.3).

Tablo 4-4. Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki Korelasyonun Dağılımı (N=646)

Korelasyon*		<i>“Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma”</i>	<i>“Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme”</i>	<i>“Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme”</i>	<i>“Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma”</i>	<i>“Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma”</i>
“Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”						
<i>“Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma”</i>	<i>r</i>	1,000	-0,632	-0,438	-0,122	-0,037
	<i>p</i>	-	0,000	0,000	0,002	0,343
<i>“Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme”</i>	<i>r</i>	-0,632	1,000	0,415	0,253	0,057
	<i>p</i>	0,000	-	0,000	0,000	0,151
<i>“Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme”</i>	<i>r</i>	-0,438	0,415	1,000	0,414	0,284
	<i>p</i>	0,000	0,000	-	0,000	0,000
<i>“Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma”</i>	<i>r</i>	-0,122	0,253	0,414	1,000	0,303
	<i>p</i>	0,002	0,000	0,000	-	0,000
<i>“Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma”</i>	<i>r</i>	-0,037	0,057	0,284		1,000
	<i>p</i>	0,343	0,151	0,000		-

*“Spearman” korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Tablo 4-4’e göre, öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” alt boyutları arasındaki korelasyon değerlendirildiğinde “Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma” alt boyut puan ortalaması ile “Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme” ($r=-0,632$, $p=0,000$) “Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme” ($r=-0,438$, $p=0,000$), “Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma” ($r=-0,122$, $p=0,002$) alt boyut puan ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı korelasyon belirlendi ($p<0,05$).

Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”, “Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme” alt puan ortalaması ile “Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme” ($r=-0,415$, $p=0,000$), “Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma” ($r=-0,253$, $p=0,000$) alt boyut puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon saptandı ($p<0,05$).

Hemşirelik öğrencilerinin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”, “Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme” alt boyut puan ortalaması ile

“Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma” ($r=-0,414$, $p=0,000$), “Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma” ($r=-0,284$, $p=0,000$) alt boyut puan ortalamaları arasında pozitif yönde korelasyon incelendi ($p<0,05$). Ayrıca öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”, “Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma” alt boyut puan ortalaması ile “Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma” ($r=-0,303$, $p=0,000$) alt boyut puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görüldü ($p<0,05$) (Tablo 4-4).

4.4. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine ve Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması İle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu başlığı altında; öğrencilerin kişisel özelliklerine ve mültecilere yönelik tutumlarını etkileyen faktörlere göre sığınmacılara yönelik tutumlarına ilişkin bulgular verildi.

Tablo 4-5: Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine Göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=646)

Değişken (N=646)	n	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma		Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme		Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme		Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma		Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	
		$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan
Yaş grupları											
≤18 ⁽¹⁾	96	3,57±1,04	3,8 [1,4]	3,15±0,99	3,1 [1,0]	2,33±0,61	2,4 [1,0]	3,35±0,95	3,6 [0,9]	2,67±1,18	2,8 [1,0]
19-20 ⁽²⁾	341	3,42±0,93	3,6 [1,0]	3,34±0,91	3,3 [1,3]	2,49±0,65	2,6 [0,8]	3,54±0,85	3,7 [0,8]	2,73±1,16	3,0 [1,5]
21-22 ⁽³⁾	167	3,54±0,93	3,6 [1,2]	3,29±1,04	3,3 [1,3]	2,47±0,79	2,5 [1,0]	3,52±0,91	3,7 [0,8]	2,83±1,23	3,0 [2,0]
≥23 ⁽⁴⁾	42	3,09±0,98	3,1 [1,2]	3,64±0,82	3,8 [1,3]	2,63±0,70	2,6 [1,3]	3,75±0,96	3,8 [0,9]	2,95±1,43	3,0 [2,1]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=10,944$		$\chi^2=8,436$		$\chi^2=8,189$		$\chi^2=10,234$		$\chi^2=1,960$	
Olasılık, Fark		p=0,012 [1,2,3-4]		p=0,039 [1-4]		p=0,042 [1-2,4]		p=0,017 [1-4]		p=0,581	
Cinsiyet											
Kadın	548	3,41±0,93	3,6 [1,1]	3,38±0,91	3,3 [1,3]	2,51±0,65	2,6 [1,0]	3,54±0,87	3,8 [0,8]	2,81±1,18	3,0 [1,5]
Erkek	98	3,68±1,08	3,9 [1,5]	2,99±1,11	3,0 [1,8]	2,27±0,79	2,2 [1,2]	3,39±0,99	3,6 [1,0]	2,49±1,29	2,3 [2,6]
İstatistiksel analiz		Z=-3,144		Z=-3,331		Z=3,149		Z=-1,331		Z=-2,544	
Olasılık		p=0,002		p=0,001		p=0,002		p=0,183		p=0,011	
Üniversite											
Bezaleem Vakıf	174	3,56±0,95	3,7 [1,2]	3,32±0,96	3,3 [1,3]	2,37±0,65	2,4 [0,8]	3,47±0,84	3,7 [0,8]	2,68±1,28	2,5 [1,5]
İstanbul Medeniyet	229	3,44±0,94	3,6 [1,0]	3,34±0,96	3,3 [1,3]	2,50±0,72	2,6 [1,0]	3,53±0,88	3,8 [0,8]	2,87±1,23	3,0 [2,0]
İstanbul Üniv. / Cerrahpaşa	243	3,39±0,97	3,4 [1,1]	3,29±0,96	3,3 [1,3]	2,51±0,68	2,6 [0,8]	3,54±0,95	3,8 [0,8]	2,71±1,12	3,0 [1,5]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=3,055$		$\chi^2=0,290$		$\chi^2=5,187$		$\chi^2=1,660$		$\chi^2=2,877$	
Olasılık		p=0,217		p=0,865		p=0,075		p=0,436		p=0,237	
Sınıf											
1.	249	3,49±1,04	3,7 [1,3]	3,28±0,97	3,3 [1,3]	2,41±0,65	2,4 [0,8]	3,45±0,98	3,6 [0,9]	2,64±1,13	3,0 [1,0]
2.	193	3,47±0,88	3,6 [1,0]	3,29±0,89	3,3 [1,0]	2,48±0,67	2,4 [1,0]	3,61±0,78	3,8 [0,6]	2,73±1,22	3,0 [1,5]
3.	100	3,42±0,79	3,4 [1,0]	3,38±0,91	3,3 [1,3]	2,51±0,66	2,6 [0,8]	3,52±0,77	3,6 [0,8]	2,88±1,22	3,0 [2,0]
4.	104	3,36±1,03	3,4 [1,1]	3,36±1,07	3,4 [1,5]	2,55±0,83	2,6 [1,2]	3,51±0,97	3,8 [1,0]	2,99±1,28	3,0 [2,0]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=3,972$		$\chi^2=1,794$		$\chi^2=3,097$		$\chi^2=3,522$		$\chi^2=6,147$	
Olasılık		p=0,265		p=0,616		p=0,377		p=0,318		p=0,105	
Kardeş sayısı											
Tek kardeş ⁽¹⁾	30	3,44±0,91	3,7 [1,1]	3,33±0,95	3,4 [0,9]	2,47±0,64	2,5 [0,8]	3,52±0,69	3,7 [0,8]	2,70±0,95	3,0 [1,0]
2 kardeş ⁽²⁾	250	3,58±0,90	3,7 [1,0]	3,15±0,92	3,2 [1,0]	2,38±0,63	2,4 [0,8]	3,52±0,85	3,8 [0,8]	2,68±1,16	3,0 [1,5]
3 kardeş ⁽³⁾	172	3,34±0,98	3,4 [3,4]	3,41±0,95	3,5 [1,3]	2,45±0,67	2,5 [1,0]	3,48±0,94	3,8 [0,8]	2,77±1,24	3,0 [2,0]
≥4 kardeş ⁽⁴⁾	194	3,39±1,00	3,4 [1,2]	3,48±0,98	3,5 [1,3]	2,61±0,76	2,6 [1,2]	3,56±0,94	3,8 [0,8]	2,87±1,24	3,0 [2,0]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=6,565$		$\chi^2=15,689$		$\chi^2=10,990$		$\chi^2=1,326$		$\chi^2=2,183$	
Olasılık, Fark		p=0,087		p=0,001 [2-3,4]		p=0,012 [2-4]		p=0,723		p=0,535	
Anne eğitim düzeyi											
Okuryazar/değil ⁽¹⁾	102	3,36±1,03	3,4 [1,4]	3,55±0,93	3,8 [1,3]	2,68±0,72	2,6 [1,0]	3,59±0,97	3,8 [1,0]	2,79±1,12	3,0 [1,6]
İlkokul/Ortaokul ⁽²⁾	412	3,48±0,95	3,7 [1,1]	3,31±0,92	3,3 [1,3]	2,42±0,67	2,4 [0,8]	3,52±0,85	3,8 [0,8]	2,74±1,21	3,0 [1,5]
Lise ⁽³⁾	98	3,36±0,98	3,4 [1,1]	3,13±1,07	3,1 [1,3]	2,48±0,72	2,5 [0,7]	3,44±1,01	3,8 [1,0]	2,86±1,23	3,0 [2,0]
Üniversite ⁽⁴⁾	34	3,65±0,70	3,7 [1,1]	3,13±1,05	3,3 [1,4]	2,39±0,54	2,5 [0,6]	3,54±0,87	3,8 [1,3]	2,59±1,27	3,0 [1,6]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=3,397$		$\chi^2=13,225$		$\chi^2=12,727$		$\chi^2=2,757$		$\chi^2=1,612$	
Olasılık, Fark		p=0,334		p=0,004 [1-2,3,4]		p=0,005 [1-2]		p=0,431		p=0,657	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskall-Wallis H" test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 4-5 (Devamı): Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine Göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=646)

Değişken (N=646)	n	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma		Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme		Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme		Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma		Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	
		$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan
Baba eğitim düzeyi											
Okuryazar/değil ⁽¹⁾	45	3,41±1,21	3,6 [1,4]	3,38±0,91	3,5 [1,3]	2,50±0,76	2,5 [1,0]	3,31±1,13	3,8 [1,0]	2,66±1,12	2,5 [1,5]
İlkokul/Ortaokul ⁽²⁾	369	3,43±0,97	3,6 [1,2]	3,36±0,95	3,3 [1,3]	2,50±0,66	2,5 [1,0]	3,53±0,86	3,8 [0,8]	2,78±1,20	3,0 [1,5]
Lise ⁽³⁾	162	3,58±0,85	3,7 [1,0]	3,19±0,99	3,3 [1,0]	2,33±0,72	2,4 [1,0]	3,53±0,84	3,8 [0,8]	2,73±1,22	3,0 [1,5]
Üniversite ⁽⁴⁾	70	3,29±0,93	3,4 [0,9]	3,36±0,95	3,3 [1,1]	2,61±0,67	2,6 [0,8]	3,56±0,98	3,8 [1,0]	2,79±1,25	3,0 [2,0]
İstatistiksel analiz*		$\chi^2=4,320$		$\chi^2=2,959$		$\chi^2=9,854$		$\chi^2=1,344$		$\chi^2=0,738$	
Olasılık, Fark		p=0,229		p=0,398		p=0,020 [3-4]		p=0,719		p=0,864	
Çalışma durumu											
Evet	33	3,55±0,98	3,7 [0,9]	3,24±1,01	3,3 [1,4]	2,35±0,80	2,4 [1,5]	3,32±1,12	3,8 [0,9]	2,65±1,48	3,0 [3,0]
Hayır	613	3,45±0,95	3,6 [1,2]	3,32±0,95	3,3 [1,3]	2,48±0,68	2,4 [0,8]	3,53±0,88	3,8 [0,8]	2,76±1,19	3,0 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-0,559		Z=-0,440		Z=-0,684		Z=-0,666		Z=-0,630	
Olasılık		p=0,576		p=0,660		p=0,494		p=0,505		p=0,529	
Gelir düzeyi											
Gelir=Gider	424	3,47±0,91	3,6 [1,0]	3,30±0,96	3,3 [1,3]	2,45±0,67	2,4 [0,8]	3,55±0,86	3,8 [0,8]	2,75±1,21	3,0 [1,5]
Gelir<Gider	222	3,43±1,05	3,6 [1,3]	3,34±0,95	3,5 [1,3]	2,51±0,73	2,6 [1,0]	3,46±0,95	3,6 [1,0]	2,78±1,19	3,0 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-0,158		Z=-0,680		Z=-1,049		Z=-1,041		Z=-0,265	
Olasılık		p=0,874		p=0,496		p=0,294		p=0,298		p=0,791	
Sağlık güvencesi											
Var	525	3,46±0,90	3,6 [1,0]	3,29±0,95	3,3 [1,3]	2,48±0,69	2,4 [0,8]	3,56±0,86	3,8 [0,8]	2,76±1,20	3,0 [1,5]
Yok	121	3,44±1,18	3,7 [1,6]	3,43±0,98	3,5 [1,1]	2,44±0,70	2,4 [1,2]	3,33±1,02	3,6 [1,0]	2,74±1,19	3,0 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-0,582		Z=-1,750		Z=-0,638		Z=-2,320		Z=-0,376	
Olasılık		p=0,560		p=0,080		p=0,524		p=0,020		p=0,707	
Yaşanan yer											
Ailesiyle ⁽¹⁾	571	3,43±0,94	3,6 [1,0]	3,34±0,93	3,3 [1,3]	2,48±0,65	2,4 [0,8]	3,52±0,89	3,8 [0,8]	2,76±1,16	3,0 [1,5]
Arkadaşlarıyla ⁽²⁾	16	3,35±1,04	3,4 [1,4]	3,14±1,25	3,3 [2,3]	2,86±0,88	2,8 [1,2]	3,91±0,75	3,9 [1,3]	3,66±1,29	3,3 [2,5]
Akrabasıyla ⁽³⁾	12	3,90±0,77	4,1 [1,0]	2,85±0,99	3,0 [1,7]	2,02±0,63	2,1 [1,0]	3,43±0,74	3,6 [0,8]	1,83±1,01	1,5 [1,8]
Yalnız ⁽⁴⁾	8	3,81±0,77	3,9 [1,2]	2,91±1,29	3,3 [2,1]	2,15±0,54	2,4 [1,1]	2,65±0,96	2,5 [1,8]	1,88±1,09	1,5 [1,8]
Yurtta ⁽⁵⁾	39	3,53±1,21	3,9 [1,8]	3,15±1,05	3,0 [1,1]	2,47±1,01	2,4 [1,2]	3,53±0,97	3,6 [1,2]	2,91±1,51	3,0 [3,5]
İstatistiksel analiz		$\chi^2=5,503$		$\chi^2=6,344$		$\chi^2=10,692$		$\chi^2=9,523$		$\chi^2=18,428$	
Olasılık, Fark		p=0,240		p=0,175		p=0,030 [2-3]		p=0,049 [2-4]		p=0,001 [2-3,4]	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskall-Wallis H" test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 4.5 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş grupları değişkenine göre 18 yaş ve daha küçük, 19-20 ve 21-22 yaş grubunda olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma” alt boyut puan ortalamalarının 23 yaş ve daha büyük olanlara göre anlamlı farklılık görüldü ($\chi^2=10,944$; $p=0,012$). 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamaları, 18 yaşında ve daha küçük olanlara oranla yüksekti ($\chi^2=10,944$; $p=0,012$). 19-20, 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamalarının, 18 yaşında ve daha küçük olanlara göre anlamlı farklılık saptandı ($\chi^2=8,189$; $p=0,042$). 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalamasının, 18 yaşında ve daha küçük olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlendi ($\chi^2=10,234$; $p=0,017$). Yaş grupları değerlendirildiğinde Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamalarına göre anlamlı farklılık görülmedi ($p>0,05$).

Cinsiyet değişkenine göre erkeklerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma alt boyut puan ortalamasının kadınlara oranla anlamlı farklı olduğu belirlendi ($Z=-3,144$; $p=0,002$). Kadınların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme ($Z=-3,331$; $p=0,001$), Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ($Z=-3,149$; $p=0,002$) Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma ($Z=-2,544$; $p=0,001$) alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti. Cinsiyet değişkenine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyutları arasında anlamlı fark yoktu.

Öğrenim görülen üniversiteye göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları açısından farklılık görülmedi. Öğrenim görülen sınıf değişkenine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve

Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları açısından farklılık yoktu ($p>0,05$).

Kardeş sayısına göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları arasında fark belirlenmedi ($p>0,05$). 3, 4 ve daha fazla kardeşi olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamalarının, 2 kardeşi olanlara göre anlamlı düzeyde yüksekti ($\chi^2=15,689$; $p=0,001$). 4 ve daha fazla kardeşi olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme puan ortalamalarının, 2 kardeşi olanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=10,990$; $p=0,012$) (Tablo 4.5).

Annesi okuryazar veya okuryazar olmayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamasının, ilkokul/ortaokul, lise ve üniversite mezunu olanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=13,225$; $p=0,004$). Annesi okuryazar veya okuryazar olmayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalaması daha yüksekti ($\chi^2=12,727$; $p=0,005$). Annenin eğitim düzeyine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutlarına göre fark belirlenmedi.

Babası üniversite mezunu olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme puan ortalamalarının, lise mezunu olanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=13,225$; $p=0,004$). Baba eğitim düzeyine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları arasında fark belirlenmedi.

Çalışma durumuna göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları açısından fark belirlenmedi.

Gelir düzeyine göre öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları arasında fark yoktu. Sağlık güvencesi olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalaması daha yüksektir ($Z=-2,320$; $p=0,020$). Sağlık güvencesine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutlarında fark belirlenmedi. Öğrencilerin yaşadığı yere göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyutlarında fark yoktu ($p<0,05$).

Arkadaşlarıyla yaşayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti ($\chi^2=10,692$; $p=0,030$). Arkadaşlarıyla yaşayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalaması yalnız yaşayanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=9,523$; $p=0,049$). Arkadaşlarıyla yaşayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamasının, akrabasıyla ve yalnız yaşayanlardan daha yüksek olduğu belirlendi ($\chi^2=18,428$; $p=0,001$).

Tablo 4-6: Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Mültecilere Yönelik Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=646)

Değişken (N=646)	n	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma		Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme		Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme		Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma		Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	
		$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan	$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan
Gelecekte iş kaygısı											
Var	448	3,45±0,98	3,6 [1,1]	3,32±0,97	3,3 [1,3]	2,41±0,67	2,4 [0,8]	3,47±0,94	3,8 [0,8]	2,71±1,19	3,0 [1,5]
Yok	198	3,47±0,89	3,6 [1,1]	3,31±0,93	3,3 [1,3]	2,60±0,71	2,6 [0,8]	3,62±0,78	3,8 [0,8]	2,87±1,22	3,0 [2,0]
İstatistiksel analiz*		Z=-0,142		Z=-0,007		Z=-2,894		Z=-1,079		Z=-1,494	
Olasılık		p=0,887		p=0,994		p=0,004		p=0,281		p=0,135	
Yalnız güvenle dolaşma											
Evet	324	3,43±0,85	3,5 [1,0]	3,27±0,93	3,3 [1,3]	2,48±0,69	2,4 [1,0]	3,62±0,81	3,8 [0,8]	2,81±1,17	3,0 [1,5]
Hayır	322	3,48±1,05	3,7 [1,3]	3,36±0,98	3,3 [1,3]	2,46±0,69	2,4 [0,8]	3,42±0,96	3,6 [1,0]	2,71±1,23	3,0 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-1,418		Z=-1,052		Z=-0,523		Z=-2,469		Z=-0,995	
Olasılık		p=0,156		p=0,293		p=0,601		p=0,014		p=0,320	
Ailede mülteci											
Var	11	3,01±1,02	2,8 [1,8]	3,25±1,39	3,5 [2,0]	2,96±1,04	3,4 [1,4]	3,93±1,26	4,6 [1,8]	4,00±1,26	4,0 [2,0]
Yok	635	3,46±0,95	3,6 [1,1]	3,32±0,95	3,3 [1,3]	2,46±0,68	2,4 [0,8]	3,51±0,88	3,8 [0,8]	2,73±1,19	3,0 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-1,760		Z=-0,086		Z=-2,349		Z=-1,957		Z=-3,200	
Olasılık		p=0,078		p=0,932		p=0,019		p=0,051		p=0,001	
İkamette mülteci											
Var	334	3,51±0,97	3,7 [1,1]	3,29±0,99	3,3 [1,3]	2,49±0,72	2,6 [1,0]	3,59±0,90	3,8 [1,0]	2,90±1,26	3,0 [2,0]
Yok	312	3,40±0,93	3,6 [1,1]	3,35±0,91	3,3 [1,3]	2,45±0,65	2,4 [0,8]	3,45±0,87	3,7 [0,8]	2,61±1,12	2,5 [1,0]
İstatistiksel analiz		Z=-1,668		Z=-0,722		Z=-0,703		Z=-2,078		Z=-2,974	
Olasılık		p=0,095		p=0,470		p=0,482		p=0,038		p=0,003	
Mülteci arkadaş											
Evet	77	3,30±1,00	3,3 [1,6]	3,48±1,02	3,5 [1,8]	2,68±0,75	2,6 [1,0]	3,75±0,94	3,8 [0,9]	3,25±1,29	3,0 [2,0]
Hayır	569	3,47±0,95	3,6 [1,1]	3,29±0,94	3,3 [1,3]	2,44±0,68	2,4 [0,8]	3,49±0,88	3,5 [0,8]	2,69±1,17	2,7 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-1,237		Z=-1,433		Z=-2,737		Z=-2,570		Z=-3,651	
Olasılık		p=0,216		p=0,152		p=0,006		p=0,010		p=0,000	
Afet yönetim eğitimi											
Evet	113	3,36±0,91	3,3 [1,2]	3,31±1,04	3,3 [1,3]	2,55±0,70	2,6 [1,0]	3,54±0,82	3,8 [0,8]	3,08±1,23	3,0 [2,0]
Hayır	533	3,47±0,97	3,6 [1,1]	3,32±0,94	3,3 [1,3]	2,45±0,69	2,4 [0,8]	3,52±0,91	3,8 [0,8]	2,69±1,18	2,7 [1,5]
İstatistiksel analiz		Z=-1,834		Z=-0,338		Z=-1,414		Z=-0,057		Z=-2,916	
Olasılık		p=0,067		p=0,735		p=0,157		p=0,955		p=0,004	

*Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2 -tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin gelecekte iş kaygısına göre “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”, “Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma”, “Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme”, “Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma” ve “Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma” alt boyut puan ortalamalarına göre fark belirlenmedi ($p>0,05$). Gelecekte iş kaygısı olmayanların “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” “Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme” alt boyut puan ortalamasının yüksek olduğu saptandı ($Z=-2,894$; $p=0,004$).

Yalnız gezerken kendini güvende hissedenlerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalaması daha yüksekti ($Z=-2,469$; $p=0,014$). Benzer şekilde tek başına gezerken kendini güvende hissedenlerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalamasının kendilerini yalnız hissetmeyenlere göre yüksek olduğu saptandı ($Z=-2,469$; $p=0,014$). Ayrıca tek başına gezerken kendini güvende hissetme durumuna göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamalarında fark yoktu.

Ailede mülteci olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalaması daha yüksekti ($Z=-2,349$; $p=0,019$). Ailede mülteci olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamasının daha yüksekti ($Z=-3,200$; $p=0,001$). Ayrıca ailede mülteci varlığına göre öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma puan ortalamalarında fark görülmedi.

Yaşanılan yerde mülteci varlığı olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalamasının yüksek olduğu belirlendi ($Z=-2,078$; $p=0,038$). Yaşanılan yerde mülteci olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamasının daha yüksekti ($Z=-2,974$; $p=0,003$). Ayrıca yaşanılan yerde mülteci varlığına göre öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal

çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamalarında fark belirlenmedi.

Öğrencilerin mülteci arkadaşı olması durumu açısından Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyutlarında fark görülmedi.

Mülteci arkadaşı olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ($Z=-2,737$; $p=0,006$), Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ($Z=-2,570$; $p=0,010$), Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma ($Z=-3,651$; $p=0,000$) alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti ($p<0,05$).

Afet yönetimi eğitimi alma durumuna göre öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyutlarında fark görülmedi ($p>0,05$).

Afet yönetimi eğitimi alanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalaması yüksekti.

5. TARTIŞMA

Genel olarak, toplumların veya insan gruplarının ekonomik, kültürel ve siyasi vb. sebeplerden dolayı fiziki olarak yer değiştirmesini göç kavramını kapsamaktadır (Terzi, Göçen ve Altun 2019). Küreselleşme ile birlikte, demografik yapının değişimi ve hızlı dönüşümü dikkate alındığında göç hareketlerinin uzun dönem dünyayı etkisi altına alacağı kaçınılmazdır. 2011'den itibaren Türkiye'ye devam eden göçler nedeni ile mülteri barındırılan bir göç olmakta ve bunun sonucunda yerel halk açısından çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır (Baş ve Eti 2021). Çalışmanın amacı, ortaya çıkan tutumlara ilişkin özellikle sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin farklı bir tutuma sahip olup olmadıklarını belirlemektir.

Hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular, aşağıda belirtilen dört başlık altında tartışıldı.

5.1. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması

5.2. Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Tartışılması

5.3. Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeğine İlişkin Bulguların Tartışılması

5.4. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine ve Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

5.1. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması $20,07 \pm 1,68$ yıldır (Tablo 4-1). Bu bulgu, Türkiye'de, hemşirelik fakültesi öğrencileri ile yapılan çalışmalarla benzerlik gösterdi (Alici 2021; Özge ve ark. 2018). Öğrencilerin %84,8'i kız öğrencilerden oluşmakta olup, Korkmaz ve ark. (2021)'nin çalışmasında kadın öğrencilerin oranının %96,8, Polat ve Akcan. (2016)'nin çalışmasında bu oranın %81,8 ve Öz ve ark. (2018)'nin çalışmasında ise; %75,7 olduğu görüldü. Bu bulgu, lisans düzeyinde hemşirelik eğitimi veren kurumlarda yapılan düzenlemelere rağmen halen kadın öğrenci sayısının fazla olması ile açıklanabilir.

Bu çalışmada öğrencilerin %38,8'inin 2 kardeşe sahip olduğu saptandı (Tablo 4-1). Tosunöz ve ark. (2019)'nın çalışmasında öğrencilerin %57,4'ünün 2-3 kardeşi, Komser (2018)'in yaptığı çalışmada ise %59,4'ünün 2 ve daha az kardeşi, Demirel (2019)'in araştırmasında öğrencilerin %37,8'inin 2 kardeşi, Turan ve ark. (2019)'nın çalışmasında ise; %37,7'sinin 2 kardeşi olduğu belirlendi. Araştırmanın bu bulgusu, yapılan çalışmalar ile paralellik göstermekte ve Türkiye'deki sosyoekonomik durumun bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin %99,2'inin bekarıdır (Tablo 4-1). Çalışmanın bu bulgusu, hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışma sonuçları (Gülhan ve Keskin 2019; Turan ve ark. 2019; Demirel 2019) ile benzerlik göstermekte olup, Türkiye'de sosyal yapının bir özelliğini vurgulamaktadır.

Öğrencilerin %63,9'unun annesi ve %57,1'inin babası ilköğretim mezunu idi (Tablo 4-1). Bu konu ile ilgili araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, Utuş (2021)'un çalışmasında, babaların %42,1'inin, annelerin %53,8'ünün ilköğretim mezunu; Sayan (2013)'in çalışmasında anne ve babaların yaklaşık yarısının ilköğretim mezunu, Eroğlu (2020)'nun çalışmasında babaların %35,5'inin, annelerin %45,2'sinin ilköğretim mezunu olduğu, Tosunöz ve ark. (2019)'nın çalışmasında babaların %39,8'inin ilköğretim annelerin %48,9'ünün ilköğretim mezunu oldukları belirlendi. Bu çalışmanın bulgusu diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında, annelerin eğitim düzeyinin düşük olması, Türkiye'nin pek çok yerinde kız çocuklarının okula gönderilmesinde hâlâ sorunlar olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin %94,9'unun herhangi bir işte çalışmadığı saptandı (Tablo 4-1). Eroğlu (2020)'nun hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin %95'inin Öz ve ark. (2018)'nin çalışmasında %91,9'unun, Turan ve ark. (2019)'nın araştırmasında %89,4'ünün herhangi bir işte çalışmadığını belirlendi. Araştırmanın bu bulgusu öğrencilerin gelir durumu bulgusunu desteklemekle birlikte aynı zamanda Türk toplumunda ebeveynlerin çocuklarının sadece eğitimlerine odaklanmalarını istedikleri ve başarılı bir şekilde mezun olabilmeleri için ekonomik sorumluluğu kendilerinin üstlendikleri gerçeğini göstermektedir.

Öğrencilerin %65,6'sının gelir ile ilgili herhangi bir sorunu olmadığı görüldü (Tablo 4-1). Yapılan hemşirelik öğrencileri çalışmalarda, %70,9'unun (Turan ve ark. 2019), %66,5'inin (Erol ark. 2018), %63,9'unun (Demirel 2019) benzer şekilde gelir durumuna ilişkin sorun yaşanmadığını göstermektedir. Araştırma bulgusu, hemşirelik

öğrencilerinin ekonomik durumunu yansıtmakta olup, giderlerini karşılayabildiği sonuca varılmıştır.

Öğrencilerin %81,3'ünün sağlık güvencesinin olduğu saptandı (Tablo 4-1). Yazıcıoğlu (2020)'nin çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin %83'ünün, Bağlı (2021)'nin araştırmasında öğrencilerin %81,3' ünün ve Turan ve ark. (2019)'nin yaptıkları araştırmada öğrencilerin %91,8'inin sağlık güvencesinin olduğu saptandı. Araştırmanın bu bulgusu, ülkemizde üniversite öğrencilerin genel sağlık sigortasından yararlandıklarını göstermesi açısından sevindiricidir.

Öğrencilerin %88,4'ünün ailesiyle yaşadığı saptandı (Tablo 4-1). Komser (2018)'in çalışmasında hemşirelik öğrencilerin %52,9'unun aile yanı ve %36,5'inin yurttan yaşadıkları, benzer olarak Turan ve ark. (2019)'nin çalışmasında %52,4'ünün aile yanı ve %35,6'sinin yurttan yaşadıkları, Yazıcıoğlu (2020)'nin hemşirelik öğrencilerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %75,9'unun ailesiyle yaşadığı, Utuş (2021)'un hemşirelik öğrencilerinde yaptığı çalışmada ise, öğrencilerin %57,4'ünün yurttan yaşadığı belirlendi. Bu çalışmanın sonucu daha önce yapılan çalışmalarla farklılık göstermekte olup, farklılığın nedenin örneklem özelliğinden kaynaklandığı düşünüldü.

Öğrencilerin %63,9'unun Marmara Bölgesi'nde yaşadığı saptandı (Tablo 4-1). Komser (2018)'in çalışmasında hemşirelik öğrencilerin %63,9'u, Halim ve Serkan (2021)'in hemşirelik öğrencilerin %88,5'ini Marmara bölgesinden gelen öğrencilerin oluşturulduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, üniversite tercihi yapılırken öğrencilerin ailelerine yakın bölgeleri tercih etmeleri ile açıklanabilir.

5.2. Öğrencilerin Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin %69,3'ünün gelecekte iş kaygısının olduğu saptandı (Tablo 4-2). Gülhan ve Keskin (2019)'in araştırmasında Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin yaşadıkları iş kaygısını %37'si çok ve %35,3'ü fazla olarak ifade etmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, üniversite mezunu olacak olmalarına rağmen, mültecilerin iş bulma kaygılarını yakından etkilediğini göstermektedir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısının (%50,2) dışarda tek gezerken kendilerini güvende hissettiği saptandı (Tablo 4-2). Benzer şekilde Gülhan, Şen ve Keskin (2019)'in araştırmasında Türkiye'deki okuyan üniversite öğrencilerinin tek başına kendi memleketlerinde gezerken kendilerini sadece %40,9'u güvenli hissettiğini belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu mültecilerin yerel halkın günlük yaşam aktivitelerinin yerine

getirilmesi gibi basit eylemler de bile etkili olduğu ve olumsuz yönde etkilediğini gözler önüne getirmektedir.

Öğrencilerin %98,3'ünün ailesinde mülteci olmadığı ve %51,7'sinin yaşadığı yerde mülteci olduğu belirlendi (Tablo 4-2). Gülhan, Şen ve Keskin (2019)'in araştırmasında Türkiye'deki kamu yönetimi öğrencilerinin %58,3'ünün ailesinde mülteci olduğu ve %78,8'inin bulunduğu bölgede mültecilerin yaşadığını ifade etmişlerdir. Afyon ve Sema (2021)'nin çalışmasına göre öğrencilerin %72,9'unun ailelerinde mülteci olmadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin %88,1'inin mülteci herhangi bir arkadaşının olmadığı saptandı (Tablo 4-2). Gülhan, Şen ve Keskin (2019)'in araştırmasında Türkiye'deki kamu yönetimi öğrencilerinin %83,1'inin Suriyeli arkadaşlarının olduğu saptandı. Afyon ve Sema (2021)'nin çalışmasına göre öğrencilerin %78,9'nin herhangi bir mülteci tanıdığı bulunmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin %82,5'inin afet yönetimi eğitimi almadığı ve %99,8'inin göç yönetim eğitimi almadığı saptandı (Tablo 4-2). Gülhan, Şen ve Keskin (2019)'in araştırmasında Türkiye'deki kamu yönetimi öğrencilerinin %63'ünün afet yönetimi eğitimi almadığı ve %88,4'ünün göç yönetim eğitimi almadığı saptandı. Dinçer ve Kumru (2021)'nin çalışmasına göre, sağlık elemanlarının %43,5'inin daha önce afet ile ilgili bir eğitime katılmadığı belirlendi. Araştırmanın bu bulgusu göç açısından stratejik bir konumda olan ve geçmişten günümüze göç hareketlerine maruz kalan ülkemizde, bu konunun özellikle eğitim alanında göz ardı edildiğinin ve bunun sonucunda gelecekte toplumsal açıdan büyük sorunların çıkacağına bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

5.3. Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği”ne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma çerçevesinde alınan örneklem grubunun, Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkındaki olumsuz düşüncelere alt boyut puan ortalamasının $3,45 \pm 0,96$ olduğu belirlendi (Tablo 4-3). Araştırma ölçeğinde Suriyeli mültecilere ilişkin bahsedilen olumsuz görüş ve tutumlar; mültecilerin bazılarının ülkenin kanunlarını ihlal ettiği, terör olaylarını tetiklediği, çeşitli suçlara (şiddet, hırsızlık, kaçakçılık, vb) dahil olarak yerel halkın huzurunu ve güvenliğini olumsuz etkilemesi nedeni ile sayıca çok olan bu grubun toplumun sosyokültürel ve politikoekonomik yapısı üzerinde büyük bir risk oluşturmasından kaynaklanmaktadır

(Terzi, Göçen ve Altun 2019; Baş ve Eti 2021, Sümer 2021). Araştırmanın bu bulgusu literatür ile uyumlu olup, yapılan çalışmalar (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir, 217; Özüdoğru ve ark. 2018) ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamasının $3,32\pm 0,96$ olduğu belirlendi (Tablo 4-3). Araştırma ölçeğinde mültecilere ilişkin bahsedilen radikal yöntemler arasında, mültecilerin memleketlerindeki sorunlar nedeni ile ülkelerini terk etmelerini doğru bulmadığı, mültecilerin kendi ülkelerindeki sorunlar devam etmesine rağmen oraya gitmeleri gerektiği, ülkelerin sığınmacı kabul etmemesi ve her ülkenin sorununu kendi içinde çözmesi gerektiği, sığınmacıların sadece kamplarda barındırılmasının, başka şehirlere dağılmasına izin verilmemesi gerektiği şeklindedir. İstanbul'da bir vakıf üniversitesi öğrencileri ile yapılan çalışmada (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir 2018), örneklemin Suriyeli sığınmacılara yönelik radikal çözüm üretmede kararsız kalması araştırma bulgularını desteklememektedir. İlk olarak komşu ülke aynı dine mensup olma adına, mültecilere maddi ve manevi olarak destek verilmiştir. Bununla birlikte belirlenen sürenin gitgide artması ve beklenenden daha çok fazla mültecinin kamplar dışında ülkenin her yerine dağılması ve yerel halk gibi davranmaları Türk toplumunun endişe ve tereddüt yaşamasına neden olmuştur. Sümer'in (2021) yaptığı araştırmaya göre ise, lisansüstü program öğrencilerinin mültecilere yönelik radikal çözüm üretmeye katılmadıkları görülmüştür. Ülkemizde neredeyse her ilinde Suriyeli mülteciler yaşamlarını idame ettirirken maddi, manevi destek almaktadırlar. Bu bağlamda göç çalışmaları yapan öğrencilerin kendi yaptıkları çalışmalarında mültecilerin karşılaştıkları zorlukları ilk ağızdan bilmeleri nedeniyle radikal çözümlere katılmadıkları ifade edilebilir. Araştırmanın bu bulgusunun yapılan çalışma sonuçlarına göre farklılık göstermesinin nedeni, ülkede Suriyeli mültecilere yönelik tutumun kişiden kişiye değişmesi ve bireylerin mülteciler ile yaşadıkları deneyimin bir yansıması olarak görülebilir.

Araştırma kapsamına alınan örneklem grubunun, Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamasının $2,47\pm 0,69$ olduğu görüldü (Tablo 4-3). Araştırma ölçeğinde Suriyeli sığınmacılara ilişkin bahsedilen ılımlı çözümler: Mültecilerin ülke geneline yerleştirilerek çalışmaları ve topluma uyum sağlamaları için politikalar geliştirilmesi, vatandaşlık hakkı verilmesi, mülteci bir komşusunun olmasını isteme, mültecilerin

yaşamakta olduğu ülkelerde genç işgücünü oluşturabileceğini düşünme, ülkesindeki sorun çözüldükten sonra mültecilerin geri gönderilmesi gerektiğini düşünme olarak belirtilmiştir (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir 2018). Bu bulgu, yapılmış araştırmalarla karşılaştırıldığında (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir, 217; Özüdoğru ve ark. 2018; Sümer 2021); İstanbul'da yürütölen benzer araştırmada; üniversite öğrencileri Suriyeli sığınmacılarla ilgili üretilebilecek ılımlı çözüm önerileri konusunda kararsız kalmıştır. Yapılan araştırmanın aksine aynı araştırmacıların Konya'da yürüttükleri benzer araştırmada Konya halkını temsil eden örneklem grubunun, Suriyeli sığınmacıların hakkında çok da olumsuz düşünmedikleri ($3,87\pm 1,06$), onlarla ilgili olarak ılımlı çözüm üretilmesi taraftarı oldukları görölmüştür. Sümer (2021)'in yaptığı araştırmaya göre öğrencilerinin mülteciler ile ilgili çözümler geliştirebildiği görölmüştür. Araştırmanın bu bulgusunun diğer çalışmalardan farklı olmasının nedenleri arasında mülteciler ile ilgili yaşanmışlıklara bağlı olarak görüşlerin yaşanan coğrafyaya göre ve insanın boyutları arasındaki farklılık ile açıklanabilir.

Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalamasının $3,52\pm 0,89$ olduğu saptandı (Tablo 4-3). Araştırma ölçeğinde Suriyeli sığınmacıların haklarını savunanlar: Türkiye'de misafir olarak görölmeleri, zulümden kaçan insanlar olduğu, ülkelerindeki kriz çözülene kadar sığınmacı statüsünde istedikleri kadar kalabilecekleri, ülkeye kabul etmenin, insan haklarının gereği olduğu ve mültecilere eğitim fırsatı verilmesi gerektiği yönündedir. Bu bulgular başka araştırmalarla karşılaştırıldığında; (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir 2018) İstanbul'da yürüttükleri benzer araştırmadaki üniversite öğrencileri Suriyeli sığınmacıların haklarını savunan ifadelere yer vermiştir ($\bar{X}= 2.81$). Türkler arasında Suriyelileri din kardeşi ve misafir olarak görenler beraberinde onları kabul etmenin insanlık görevi olduğunu belirttiğini gösteren bulgular bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bunun yanı sıra din benzerliği dışında uyuşmazlıkların ve farklılıkların olduğunu söyleyenler de bulunmuştur. Ancak nihai olarak vatandaşlarımız sığınmacılara eğitim fırsatı verilmesinin gerekliliği konusuna sıcak bakmıştır. Böylece öğrencilerin hak temelli bir anlayışla önem verdikleri sığınmacı haklarını savunma konusunda düşük yoğunluklu da olsa radikal çözüm üretmekten yana oldukları görölmektedir. Bir başka ifade ile öğrencilerinin mültecilere karşı oldukça olumlu tutum içerisinde oldukları, haklarını savunma hususunda destekleyici yönde oldukları ifade edilebilir (Halim ve Serkan 2021). Bu konuyla ilgili olarak Sümer'in (2021) yaptığı

araştırmaya göre göç Araştırmaları lisansüstü program öğrencileri Suriyeli göçmenlerin haklarına saygı duyup onların haklarının savunulduğu ifadeler katılmışlardır ($\bar{X}=7,3$). Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir'in (2018) yaptıkları çalışmada, mültecilerin haklarını savunma hususunda kararsızlık ifadeleri araştırma sonuçlarına benzerlik göstermemektedir. Yukarıdaki araştırma sonuçlarında da belirtildiği gibi üniversite öğrencilerinin yaşadıkları durumlar nedeni ile kararsız oldukları görülürken, tam tersine literatürde incelenen diğer çalışmalara bakıldığında mültecilerin sahip oldukları haklar olduğunu düşünenler olduğu gibi (Erdoğan 2014; Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir 2018), düşünmeyenlerin de olduğuna (Nasirova 2014) yönelik sonuçlar belirlenmiştir. Bu duruma mültecilerle ilgili yaşanan siyasal istikrarsızlık, mültecilere tanınan sınırsız haklar, kalış sürelerinin artışı ve geleceğe yönelik bilinmezliğin bu sürece sebep olduğu ifade edilebilir.

Öğrencilerin “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma” alt boyut puan ortalamasının $2,76\pm 1,20$ olduğu görüldü (Tablo 4-3). Araştırma ölçeğinde Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunmaya ilişkin ifadeler: göçmenin kendisine ya da göçmenlere ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum/kuruluşa aynı (yiyecek, giyecek vb.), nakdi (para) yardımında bulunmasına yöneliktir. Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir (2017)'in çalışmasında öğrencilerin Suriyeli mültecilere destek ve yardımda bulunduğu ($\bar{X}=3.57$) görülmüştür. Bununla birlikte mülteciler konusunda kararsız kalmasının sebebi, uzayan misafirlik süreci çerçevesinde değerlendirilebilmekte olup yaşanan belirsizlikten kaynaklanan duygusal değişime dayandırılabilir. Nitekim bu konuda yerel halkın mültecilere destek olmak isteyenler olduğu gibi destek olmak istemeyenler de bulunmaktadır (Erdoğan, 2014; Kabaklı Çimen ve Ersoy Quandir 2018). Araştırmanın bu bulgusunun uzun dönemde yanlış politikaların izlenmesi ve mültecilere tanınan imtiyazdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Erdoğan (2014)'nın araştırmasında, katılımcıların burada yaşayan mültecilere herhangi bir destek ve yardımda bulunmaması araştırma sonuçlarını desteklememektedir. Zira konuyla ilgili Sümer (2021)'in yaptığı araştırmaya göre lisansüstü program öğrencileri Suriyeli mültecilere yönelik yardım katıldığı görülmüştür ($\bar{X}=3,8$). Yüksek eğitim düzeyine sahip olmaları ve alanda çalışma sürdürmeleri sebebiyle göçmenlerin ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı oldukları söylenebilir (Sümer 2021). Bu konuda farklı görüşler de olmakla birlikte diğer taraftan mültecilere bir görev olarak kabul edenlerin dışında diğer yandan ise yerel halkın bu gereksinimi varken

onların desteklenmesini gereksiz bulanlar da yer almaktadır (Erdoğan 2014; Kabaklı Çimen ve Ersoy Quandir 2018). Araştırmanın bu bulgusunun, mültecilere tanınan imtiyazlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma puanları ile Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyutları arasında anlamlı ilişki görüldü (Tablo 4-4). Sümer (2021)'in çalışmasına göre Suriyeli göçmenler hakkında olumsuz fikre sahip olma faktörü ile Suriyeli göçmenlerle ilgili radikal çözüm üretme alt boyutlarında ilişki belirlendi. Suriyeli göçmenler hakkında olumsuz fikre sahip olma faktörü ile Suriyeli göçmenlerle ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyutlarında anlamlı ilişki vardı. Suriyeli göçmenler hakkında olumsuz fikre sahip olma faktörü ile Suriyeli göçmenlerin haklarını savunma alt boyutlarında anlamlı ilişki bulundu. Yine bu bağlamda mültecileri çoğunlukla yöneltilen olumlu tutum ve yaklaşımlara rağmen buldukları durum etkisi ile yerel halkın olumsuz tutum ve radikal çözüm üretme durumu ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, mültecileri içeren yazılı ve görsel basında yer alan hoş olmayan konular (şiddet, hırsızlık, cinayet, vb) nedeni ile olumsuz tutumların gelişmesine neden olma ile ılımlı çözüm üretmeye yönelmesi arasında ilişki olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme ile Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyutları arasında ilişki belirlendi (Tablo 4-4). Sümer'in (2021) çalışmasına göre Suriyeli göçmenlerle ilgili radikal çözüm üretme faktörü ile Suriyeli göçmenlerle ilgili ılımlı çözüm üretme arasında ilişki görüldü. Mülteciler ile ilişkili oluşturulan siyasi stratejilere yönelik politikalar yönetilmektedir. Suriyeli göçmenlerle ilgili radikal çözüm üretme faktörü ile "Suriyeli göçmenlerin haklarını savunma" arasında anlamlı ilişki belirlendi. Ülkemizde 2021 yılından itibaren özellikle Suriyeli mültecilere yönelik farklı çözüm seçeneklerinin geliştirildiği görülmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutları arasında ilişki görüldü (Tablo 4-4). Sümer (2021)'in çalışmasına göre Suriyeli göçmenlerle ilgili ılımlı çözüm üretme

faktörü ile Suriyeli göçmenlerin haklarını savunma alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ancak Suriyeli göçmenlerle ilgili ılımlı çözüm üretme ve Suriyeli göçmenlere yardımda bulunma alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmadı. Araştırmanın bu bulgusunun örneklemini oluşturan öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynaklandığı düşünüldü.

Hemşirelik öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma puanları ile Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutları arasında ilişki belirlendi (Tablo 4-4). Sümer (2021)'in çalışmasına göre Suriyeli göçmenlerin haklarını savunma faktörü ile Suriyeli göçmenlere yardımda bulunma alt boyutları arasında anlamlı ilişki görüldü. Araştırmanın bu bulgusu mülteciler ile deneyimi olumlu olan örneklem özelliği ve mültecilere yönelik olumlu tutumlarının olması ile değerlendirilebilir.

5.4. Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine ve Mültecilere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlere Göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

18 yaş ve daha küçük, 19-20 ve 21-22 yaş grubunda olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma puan ortalamalarının 23 yaş ve daha büyük olanlara göre farklılık görüldü. 23 yaş ve daha büyük olan öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt puan ortalamaları daha yüksekti. 19-20, 23 yaş ve daha büyük olan öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme puan ortalamaları, 18 yaş ve daha küçük olanlara göre anlamlı fark görüldü. 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma puan ortalamaları, 18 yaş ve daha küçük olanlara göre fark belirlendi (Tablo 4.5). Sümer (2021)'in çalışmasına göre Suriyeli göçmenlere yardımda bulunma faktörü ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Diğer bir çalışmada öğrencilerin yaş grupları ile Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutları arasında ilişkili bulunmuştur (Kabaklı Çimen ve Ersoy Quadir, 2017) Araştırmanın bu bulgusu, yaşça büyük olanların olumlu tutuma sahip oldukları ve bunun yaşam deneyimleri ile ilişkili olduğu ifade edilebilir.

Cinsiyet değişkenine göre erkeklerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma alt boyutunun kadınlara göre farklılık gösterdiği belirlendi. Kadınların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları daha yüksekti. Afyonoğlu ve Sema (2021)'nin araştırmasında görüldüğü üzere öğrencilerin cinsiyetleri ve ölçekten aldıkları puanları arasında anlamlı bir şekilde ilişki bulunmuştur. Buna göre kadın öğrencilerin tutum ölçeği puanları daha yüksekti. Araştırmanın bu bulgusu kadınların, mültecilere konusunda erkeklere nazaran daha gönüllü oldukları ve bu durumun kadın olma özellikleri ile açıklanabilir.

Üçün üzerinde kardeşe sahip olanların, Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyutları daha yüksekti. Dört ve daha fazla kardeşi olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyutları daha yüksekti (Tablo 4.5). Bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışmada hanelerindeki kişilerin artışının kişi başına düşen gelir miktarını olumsuz etkilemesi, koşulların daha da kötüye gitmesinden dolayı mültecilere yönelik olumsuz tutumları etkilemektedir.

Annesi okuryazar veya okuryazar olmayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti. Babası üniversite mezunu olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalaması daha yüksekti (Tablo 4.5). Araştırmanın bu bulgusu ülkemizde kadın ve erkeklerin sosyokültürel özelliğinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Sağlık güvencesi olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalaması, olmayanlara göre anlamlı fark bulundu (Tablo 4-5). Araştırmanın bu bulgusunun mültecilerde ne kadar önemli olduğunun öğrenciler tarafından algılandığını göstermektedir.

Yaşanılan yerleşim yerine göre arkadaşlarıyla yaşayan öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti (Tablo 4-5). Sümer'in (2021) çalışmasına göre örneklem grubunun hanedeki ikamet yeri ile Suriyeli göçmenler hakkında olumsuz

fikre sahip olma, Suriyeli göçmenlerle ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli göçmenlerle ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli göçmenlerin haklarını savunma ve Suriyeli göçmenlere yardımda bulunma faktörleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı veya önemli bir ilişki tespit edilmemiştir. Araştırmanın bu bulgusunun örneklem özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Gelecekte iş kaygısı olmayan öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamalarının daha yüksekti (Tablo 4-6). Gülhan, Şen ve Keskin'in (2019) araştırmasında, öğrencilerin iş kaygısının varlığı ile mültecilere yönelik tutum puanları arasında herhangi bir fark belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin iş kaygısının mültecilere olan tutumlarında etkisi olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu yapılan çalışma ile farklılık göstermesine rağmen günümüzde mülteci sorununa ek olarak, COVID-19 pandemisi ve ülkelerin ekonomik politikalarının da bu tutumda etkili olduğu düşünülmektedir.

Tek başına gezerken kendini güvende hissedenenlerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptandı (Tablo 4-6). Benzer şekilde tek başına gezerken kendini güvende hissedenenlerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti. Buna ilişkin Şen ve Şimşek (2019)'in çalışmasında kendini güvende hissetme durumlarının mültecilere yönelik tutumlarında doğrudan etkili olduğu belirlenmiştir. Gülhan, Şen ve Keskin (2019)'in araştırmasında öğrencilerinin kendilerini az güvende hissedenenlerin tutum puanlarının yüksek yani olumsuz olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu, mültecilerin yerel halka huzur ve uyum sağlamasının etkileri ile açıklanabilir.

Ailede mülteci olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görüldü (Tablo 4-6). Afyonoğlu ve Buz'un (2021) yaptıkları çalışmada öğrencilerin mülteci varlığına göre ölçek puanları arasında fark belirlenmemiştir. Araştırmanın bu bulgusu öğrencilerin deneyimleri ile açıklanabilir.

Yaşanılan yerde mülteci varlığına göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti (Tablo 4-6). Yapılan bir çalışmada

öğrencilerin yaşadığı bölgede mülteci varlığı ile ölçek alt boyutları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (Gülhan, Şen ve Keskin 2019). Araştırmanın bu bulgusu, öğrencilerin tutumlarında doğrudan etkili olduğunu göstermektedir.

Mülteci arkadaşı olma durumuna göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksekti (Tablo 4.6). Bu konuda Kaya (2019) ise araştırma sonucuna göre mülteci arkadaşı olan ve olmayanlar arasında olumsuz algı yönünden anlamlı fark belirlenmiştir. Şen ve Şimşek (2019) çalışma sonucunda; Suriyeli arkadaşına sahip olma Suriyelilere karşı tutum ve yaklaşım bağlamında tutum puanlarını etkilediği tespit edilmiştir. Gülhan, Şen ve Keskin'in (2019) araştırmasında öğrencilerinin ortalama tutum puanları Suriyeli arkadaşları olmayanların olanlara göre daha yüksek olarak olumsuz bulundu.

Afet yönetimi eğitimi alanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları daha yüksekti (Tablo 4-6). Afyenoğlu ve Buz'un (2021) araştırmasında mültecilere yönelik çeşitli programa katılanların tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu yeni edinilen bilgiler ile mültecilerin penceresinden bakabilmeyi sağlama açısından oldukça önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri saptamak üzere tanımlayıcı ve kesitsel tipte planlanan bir araştırmadır.

Araştırma sonucunda;

- Hemşirelik öğrencilerin bireysel özellikleri incelendiğinde; yaş ortalamasının $20,07 \pm 1,68$ (yıl), %52,8'inin (n=341) 19-20 yaş grubunda, %84,8'inin (n=548) kadın, %37,7'sinin (n=243) İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'da öğrenim gördüğü, %38,5'inin (n=249) 1.sınıf öğrencisi, %38,8'inin (n=250) 2 kardeşi ve %99,2'sinin (n=641) bekar, %63,9'unun (n=412) annesinin, %57,1'inin (n=369) babasının ilkokul/ortaokul, mezunu olduğu, %94,9'unun (n=613) herhangi bir işte çalışmadığı, %65,6'sının (n=424) gelirinin giderini karşıladığı, %81,3'ünün (n=525) sağlık güvencesinin olduğu, %88,4'ünün (n=571) ailesiyle yaşadığı, %63,9'unun (n=413) Marmara Bölgesi'nde yaşadığı saptandı (Tablo 4-1).
- Öğrencilerin %69,3'ünün (n=448) gelecekte iş kaygısının olduğu, %50,2'sinin (n=324)'ünün tek gezerken kendini güvende hissettiği, %98,3'ünün (n=635) ailesinde mülteci olmadığı, %51,7'sinin (n=334) yaşadığı yerde mülteci olduğu, %88,1 (n=569)'inin mülteci arkadaşının olmadığı, %82,5'inin (n=533) afet yönetimi eğitimi almadığı, %99,8'inin (n=645) göç yönetim eğitimi almadığı saptandı (Tablo 4-2).
- Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği alt boyut puan ortalamaları çoğunluğu oluşturan gruplara göre incelendiğinde; Suriyeli sığınmacıların haklarını savunmada $3,52 \pm 0,89$ (min.-max.:1-5), Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olmada $3,45 \pm 0,96$ (min.-max.:1-5), Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretmede $3,32 \pm 0,96$ (min.-max.:1-5), Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunmada $2,76 \pm 1,20$ (min.-max.:1-5), Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretmede $2,47 \pm 0,69$ (min.-max.:1-5) olduğu görüldü (Tablo 4-3).
- Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyon değerlendirildiğinde Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma alt boyut puan ortalaması ile Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme ($r=-0,632$, $p=0,000$) Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm

üretme ($r=-0,438$, $p=0,000$), Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ($r=-0,122$, $p=0,002$) alt boyutlarında negatif yönde korelasyon belirlendi ($p<0,05$) (Tablo 4-4).

- Öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt puan ortalaması ile Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ($r=-0,415$, $p=0,000$), Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ($r=-0,253$, $p=0,000$) alt boyutlarında pozitif yönde korelasyon saptandı ($p<0,05$) (Tablo 4-4).
- Hemşirelik öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalaması ile Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ($r=-0,414$, $p=0,000$), Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma ($r=-0,284$, $p=0,000$) alt boyutlarında pozitif yönde korelasyon incelendi ($p<0,05$). Ayrıca öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalaması ile Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma ($r=-0,303$, $p=0,000$) alt boyutlarında pozitif yönde korelasyon görüldü ($p<0,05$) (Tablo 4-4).
- Öğrencilerin yaş grupları değişkenine göre 18 yaş ve daha küçük, 19-20 ve 21-22 yaş grubunda olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma alt boyut puan ortalamalarının 23 yaş ve daha büyük olanlara göre anlamlı farklılık görüldü ($\chi^2=10,944$; $p=0,012$) (Tablo 4-5).
- 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamaları, 18 yaşında ve daha küçük olanlara oranla yüksekti ($\chi^2=10,944$; $p=0,012$). 19-20, 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamalarının, 18 yaşında ve daha küçük olanlara göre anlamlı farklılık saptandı ($\chi^2=8,189$; $p=0,042$) (Tablo 4-5).
- 23 yaş ve daha büyük olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalamasının, 18 yaşında ve daha küçük olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlendi ($\chi^2=10,234$; $p=0,017$) (Tablo 4-5).

- Cinsiyet değişkenine göre erkeklerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma alt boyut puan ortalamasının kadınlara oranla anlamlı farklı olduğu belirlendi ($Z=-3,144$; $p=0,002$). Kadınların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme ($Z=-3,331$; $p=0,001$), Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ($Z=-3,149$; $p=0,002$) Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma ($Z=-2,544$; $p=0,001$) alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti ($p<0,05$) (Tablo 4-5).
- Öğrenim görülen üniversiteye göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları açısından fark yoktu ($p>0,05$) (Tablo 4-5).
- Öğrenim görülen sınıf değişkenine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları açısından farklılık yoktu ($p>0,05$) (Tablo 4-5).
- Kardeş sayısına göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları arasında fark belirlenmedi ($p>0,05$) (Tablo 4-5).
- İkinci üzerinde kardeşe sahip olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamalarının, 2 kardeşi olanlara göre anlamlı düzeyde yüksekti ($\chi^2=15,689$; $p=0,001$). Dört ve üzerinde kardeşe sahip olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme puan ortalamalarının, 2 kardeşi olanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=10,990$; $p=0,012$) (Tablo 4-5).
- Annesi okuryazar veya okuryazar olmayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyut puan ortalamasının yüksekti ($\chi^2=13,225$; $p=0,004$). Annesi okuryazar veya okuryazar

olmayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalaması daha yüksekti ($\chi^2=12,727$; $p=0,005$). Annenin eğitim düzeyine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutlarına göre fark belirlenmedi ($p>0,05$) (Tablo 4-5).

- Babası üniversite mezunu olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme puan ortalamalarının, lise mezunu olanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=13,225$; $p=0,004$). Baba eğitim düzeyine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamaları arasında fark belirlenmedi ($p>0,05$) (Tablo 4-5).
- Çalışma durumuna göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma puan ortalamaları açısından fark belirlenmedi (Tablo 4-5).
- Gelir düzeyine göre öğrencilerin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutlarında fark yoktu. Sağlık güvencesi olanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma alt boyut puan ortalaması daha yüksektir ($Z=-2,320$; $p=0,020$) (Tablo 4-5).
- Sağlık güvencesine göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyutlarında fark belirlenmedi. Öğrencilerin yaşadığı yere göre Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma ve Suriyeli

sığınmacılarla ilgili radikal çözüm üretme alt boyutlarında fark yoktu ($p<0,05$) (Tablo 4-5).

- Arkadaşlarıyla yaşayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme alt boyut puan ortalamaları daha yüksekti ($\chi^2=10,692$; $p=0,030$). Arkadaşlarıyla yaşayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma” alt boyut puan ortalaması yalnız yaşayanlara göre daha yüksekti ($\chi^2=9,523$; $p=0,049$). Arkadaşlarıyla yaşayanların Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği, Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma alt boyut puan ortalamasının, akrabasıyla ve yalnız yaşayanlardan daha yüksek olduğu belirlendi ($\chi^2=18,428$; $p=0,001$) (Tablo 4-5).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar kapsamında;

- Öğrencilerin mültecilere karşı tutumları ve etkileyen etmenleri belirlemeleri ve bu kapsamda olumlu tutum geliştirebilmeleri için desteklenmeleri,
- Hemşirelik lisans müfredat program içerisinde göç ve mülteciler ile ilişki derslerin eklenmesi,
- Özellikle üniversitelerde göç ve mültecilik alanlarında kongre, sempozyum, seminerlerin planlanması ve farkındalık oluşturulması,
- Göç ve mülteci sorunları ile mezuniyet sonrası karşılaşacak olan üniversitenin diğer bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik büyük örnekleme yeni nitel ve nicel çalışmaların planlanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Acar, CB., Sandıklı, M., Mücaz, Z., Ülger, Z., Torun, P. (2015), İstanbul'da yaşayan geçici koruma altındaki suriyeliler: İhtiyaç Analizi Raporu, İstanbul: Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, 2015.
- Adıgüzel, Y. (2019), Göç sosyolojisi, 3. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Afyonoğlu, M. F., Sema, B. U. Z. (2021), Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin suriyelilere yönelik tutumu: yedi bölgede yedi il örnekleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1283-1304.
- Akyüz, O. (2017), Taraftarların çevrimiçi alışverişe karşı tutumlarının incelenmesi: süper lig futbol kulüp taraftarları üzerine bir araştırma, *Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
- Alici, N. K. (2021), Cultural sensitivity and attitudes towards refugees of Turkish nursing students: A cross sectional descriptive study, *International Journal of Intercultural Relations*, 80, 1-6.
- Altıntaş, S. (2014), Davetsiz Misafirler: Türkiye'deki mültecilerin maduniyet görünüşleri, *İdealkent*, 24,252-276.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, M., Çaça, M., Özislam, M.E., Şahingöz, NB. (2017), Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3): 122-132.
- Aydın, L., Levent, C. (2021), Göçün sosyo-ekonomik etkileri: düzey-1 bölgelerinde ekonometrik bir uygulama, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (38): 397-427.
- Bağlı, A. (2021), Covid-19 pandemisi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin deneyimlerinin algıladıkları stres düzeyleri açısından incelenmesi, *Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, İstanbul.*
- Bas, H., Eti, S. (2021), Sosyal hizmet öğrencilerinin sığınmacılara ilişkin algı ve tutumları: bir vakıf üniversitesi örneği, *Journal of Social Policy Conferences*, Advanced online publication. <https://doi.org/10.26650/jspc.2021.80.0088>
- Bulak, A. (2015), Göç olgusuna teorik bir bakış, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Çağlar, T. (2018), Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve, Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (8), 26-49.

Çakır, S. (2011), Geleneksel türk kültüründe göç ve toplumsal değişme, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24, 129-142.

Çiftçi, H. (2018), Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarının suriyeli sığınmacılara yönelik tutum, algı ve empatik eğilimlerinin analizi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(3), 2232-2256.

Çimen, LK., Quadır, SE. (2018), Üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sivil katılımları bağlamında incelenmesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(2): 1251-1273.

Çöllü, O. (2018), Göç olgusunun türk sağlık sistemi üzerindeki etkileri: suriyeli sığınmacılar örneği, In: 21. Yüzyıls uluslararası göç ve mülteciler - bir Türkiye perspektifi, Aygül H. H ve eke e.,eds., Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, pp.235-273, 2018

Demirel, N. (2019), Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin bireyselleştirilmiş bakım algılarının ve yenilikçilik düzeylerinin incelenmesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Esasları AD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dinçer, S., Kumru, S. (2021), Afet ve acil durumlar için sağlık personelinin hazırlıklı olma durumu. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(1), 32-43.

Düşünder, T. A., Çilingir, S. Y., (2017), Does pessimism increase towards immigrants? The Economic Policy Research Fundotion of Turkey, <https://www.tepav.org.tr/upload/files/1484569301> Erişim Tarihi (26.11.2019).

Ekici, S., Tuncel, G. (2015), Göç ve insan, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi 5 (1), 9-22.

Erdoğan, M.M. (2014), Türkiye'deki suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.

Eroğlu, D., Cohen, J.H., Sirkeci, I. (2016), Turkish migration 2016 selected papers, London: TPL.

Eroğlu, İH. (2020), Hemşirelik öğrencilerinin sosyal sorun çözme ve psikolojik iyi olma durumları arasındaki ilişkide duygu ifadesi ve benlik saygısının aracılık rolü, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek lisans Tezi. Aydın.

Gönderen Çakmak, H., Özer Küçük, E. M. İ. N. E., Ağadayı, E., & Kahveci, R. (2020), Bir araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin kültürlerarası duyarlılıkları ve göçmen hastalar ile ilgili görüşleri, *Ankara Medical Journal*, 20(4).

Gülhan, Ş. E. N., Keskin, H. Ş. (2019), Türkiye'deki kamu yönetimi öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutumları, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1958-1974.

Gümüş, Y., Bilgili, N. (2015), Göçün sağlık üzerindeki etkileri, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18 (1): 63-67.

Günay, E., Atılgan, D., Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2017; 7(2): 37-60.

Hacıhasanoğlu Aşlar, R., Yıldırım, A. (2018), Göçün sosyal ve ruhsal etkileri ve hemşirelik. Aydın Avcı İ, editor, *Göç ve Göçmen Sağlığı*, 1. Baskı, Ankara: Türkiye Klinikleri; p.10-20.

Halim, B. A. Ş., Serkan, E. T. İ. (2021), Sosyal hizmet öğrencilerinin sığınmacılara ilişkin algı ve tutumları: bir vakıf üniversitesi örneği, In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 80, pp. 175-198).

Hoyer, W.D., Macinnis, D. J. (2008), *Consumer behavior*, 5th ed. Mason OH: South Western; p:122.

ICN Code of ethics for nurses - International Council of Nurses Erişim Tarihi: 20.03.2019 Erişim Adresi: www.icn.ch/who-we-are/code-of-ethics-for-nurses/.

International Migration Organization (2009), *Göç terimleri sözlüğü*, (Ed Bülent Çiçekli), İstanbul: IOM Yayınları, No: 18

IOM (2021), *World Migration Report 2020 (Turkish): Chapter 2* | IOM publications platform.

Kara, P., Korkut, R. (2010), Türkiye'de göç, iltica ve mülteciler, *Türk İdare Dergisi*, 47, 152-162.

Nurdoğan, AK., Dur, AİB., Öztürk, M. (2017), Türkiye'nin mülteci sorunu ve Suriye krizinin mülteci sorununa etkileri, *İş ve Hayat*, 1-22. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/299579>.

Kaya, Ö. S. (2019), Çokkültürlülük algısı ve diğer kâmlık Suriyelilere yönelik tutumu etkiler mi? Öğretmen adayları gözünden bir çalışma, *SDU International Journal of Educational Studies*, 6(2), 86-100.

- Khalaf, S., Ilgar, R. (2017), Suriyeli mülteciler ve Türkiye’de mülteci sorunu, Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(2), 40-51.
- Kızıroğlu, A. M. (2014), Göç ve kentleşmenin işgücüne etkileri, Maltepe Üniversitesi, Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi 2. Sayı, İstanbul, 11-96.
- Kotler, P., Armstrong, G. (2012), Principles of marketing. 14 th ed. New Jersey: Prentice Hall; 2012, 614-623.
- Komser, N. (2018), Hemşirelik öğrencilerinin stresle başa çıkma tutumları ve öz bakım gücü düzeyleri, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Esasları AD. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Konal korkmaz, E. B. R. U., Ateş, E., & Ardahan, M. (2021), Hemşirelik öğrencilerinin savaş mağduru bireylere bakış açısının belirlenmesi, Sağlık ve Toplum, 31(2), 151-158.
- Korkmaz, A.Ç. (2014), Sığınmacıların sağlık ve hemşirelik hizmetlerine yarattığı sorunlar, Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 1(1):37-42.
- Murray, K. E., Marx, D. M. (2013), Attitudes toward unauthorized immigrants, authorized immigrants, and refugees, Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 19(3): 332.
- Nurdoğan, AK., Dur, AİB., Öztürk, M. (2017), Türkiye’nin mülteci sorunu ve suriye krizinin mülteci sorununa etkileri, İş ve Hayat, 1-22. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/299579>.
- Oral, B ve Çetinkaya, F. (2017), Sosyolojik bir olgu olarak göç, tanımı, nedenleri ve göç kuramları, Türkiye Klinikleri PublicHealth-Special Topic 3 (1), 1-8
- Önal, A., Keklik, B. (2016), Mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar: Isparta ilinde bir uygulama, Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi, 7(15): 132-148.
- Özge, Ö. Z., Eren, D. Ç., Korkmaz, M., Şentürk, Ş. (2018), Hemşirelik öğrencilerinin zorunlu göçle gelen bireylere yönelik eleştirel düşünme eğilimleri, Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(1), 17-24.
- Özgen, N. (2012), Çok boyutlu bir serüven: Göç ve yaşamsal örüntüleri, N. Özgen (Ed.) Günümüz dünya sorunları disiplinlerarası bir yaklaşım içinde (s. 415-448), Ankara: Eğiten.
- Özgöker, U., Doğan, G. (2019), Uluslararası göç ve mülteci krizi, DER yayınları, İstanbul 1-117, 2019
- Özgülven, İ.E. (2011), Psikolojik testler, Ankara: Pdrem Yayınları.

- Özudoğru, H.Y., Kan, A., Uslu, L., ve Yaman, E. (2018), Yerel halkın suriyelilere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 40(2), 115-140.
- Polat, D. C., Akcan, E. (2016), Hemşirelik öğrencilerinin yabancı uyruklu hastalara bakım vermede yaşadığı güçlükler, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 19.
- Polat, F. Ç., Eda, K. A. Y. A. (2017), Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye’de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 38-48.
- Quadir, S. E., Çimen, L. K. (2018), Türk vatandaşlarının suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşleri (Konya ili örneği), Third Sector Social Economic Review, 53(2), 327-345.
- Ravenstein, Ernst Georg (1885), The laws of migration, Journal of the Statistical Society of London, Vol. 48. No.2, June 1885, pp. 167-235.
- Sağlam, H.İ., Kanbur, N.İ. (2017), Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, Sakarya University Journal of Education,7(2): 310-323.
- Sayan, B. (2013), Hemşirelik öğrencilerinin çevresel risk algısı ve çevresel tutumlarının belirlenmesi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, İstanbul.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., Aslangiri, F. (2016), Uluslararası göç olgusu ve yol ağtığı etkiler: suriye göçü örneği, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 18 (31): 1-13, 2016.
- Savcı, C., şerbetçi, G. (2019), Göçmen / mülteci / sığınmacı hastalara bakım veren hemşire ve ebelerin karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi, International Social Sciences Studies Journal, 5(43): 4631-4637.
- Seçim, M.Ö. (2015), Mülteci krizi sürecinde Avrupa’da artan milliyetçilik söyleminin sosyal medyaya yansımaları, International Journal of Social Sciences and Education Research, 1(1): 112-123.
- Sevi, B., Aral, T., Karakulak, A. A. (2016). Mültecilere karşı tutumları ağıklayan etkenler: Algılanan hastalıklara açık olma değeri ve bilgi düzeyi, I. Sosyal Psikoloji Kongresi (17-18-19 Kasım 2016), Ankara: Başkent Üniversitesi, 253-261.
- Sümer, E. (2021), Göç araştırmaları lisansüstü program öğrencilerinin suriyeli göçmenlere yönelik tutumu (Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği), Antakiyat, 4(2), 337-360.
- şemşit, S. (2018), Avrupa birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve türleri: kavramsal bakış, Yönetim ve Ekonomi 25/1 (2018) 269-289
- şen, M. (2014), Türkiye’de iç göçlerin neden ve sonuç kapsamında incelenmesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı: 1 ss.231-256.

Tanrıverdi, S., Soylemez, N., & Dilekci, C. (2018), Türkiye'deki mültecilere transkültürel hemşirelik yaklaşımı, *Annals of Health Sciences Research*, 7(1), 40-44.

Taş, D. (2019), Ekonomik, sosyo-kültürel ve mekansal boyutlarıyla Suriyeli mülteciler: Elazığ örneği, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

TDK (2020), Göç. Erişim, 17.02.2020 <https://sozluk.gov.tr/?kelime=GÖÇ>

Terzi, R., Göçen, A., Altun, B. (2019), Mülteci öğrencilere yönelik tutumların çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: revize edilmiş mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği, *Sakarya University Journal of Education*, 9(3):476-494.

Tosunöz, İ. K., Öztunç, G., Eskimez, Z., & Demirci, P. Y. (2019), Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi, *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 471-478.

Turan, N., Durgun, H., Kaya, H., Ertaş, G., & Kuvan, D. (2019), Hemşirelik öğrencilerinin stres durumları ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişki, *Jaren*, 5(1), 59-66.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2019), <https://sozluk.gov.tr/?kelime=tutum> Erişim Tarihi (26.11.2019).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2019), <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi (18.11.2019).

UNHCR 2020 <https://www.unhcr.org/tr/> Erişim, 25.12.2021

Utuş, G. (2021), Hemşirelik öğrencilerinin eş dövmeyle ilişkin tutumları ve kadına yönelik şiddet belirtilerini tanıma düzeyleri, *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.*

Ünsal, A. (2019), Uluslararası göç kavramı ve uluslararası göçün ülke ekonomileri üzerinde muhtemel etkileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 18, 2019, ss. 50-61.

Yazıcıoğlu, İ., (2020) Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 salgınında yaşadıkları korku ile hemşirelik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*

Yıldırım, JG (2019), Mültecilere bakım veren hemşire öğrencilerin deneyimleri: olgubilim çalışması. *Sted*, 28(4): 263-271.

Yılmaz, A. (2014), Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri, *Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.

HAM VERİLER

FORMLAR

Ek-1: Öğrenci Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler;

Hemşirelik öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla planladığımız araştırmada demografik verileri içeren bir bilgi formu ve konuya yönelik bir ölçek bulunmaktadır. Kimliğinizi belirtecek isim ya da işaret koymayınız. Verdiğiniz bilgiler gizli tutulacaktır. Vereceğiniz yanıtlar, bu çalışma kapsamında değerlendirilecek olup farklı kişi ya da kurumlar ile paylaşılmayacaktır. Katılımınız ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi

Mahmoud J O Altawil

1. Yaşınız : .....
2. Cinsiyetiniz: 1) Kadın 2) Erkek
3. Sınıfınız: 1) Birinci sınıf ..... 2) İkinci sınıf
3) Üçüncü sınıf ..... 4) Dördüncü sınıf
4. Kardeş sayınız: 1) Tek çocuk ..... 2) İki Kardeş 3) Üç kardeş 4) Dört kardeş ve üstü
5. Medeni durumunuz: 1) Evli 2) Bekar
6. Annenizin öğrenim durumu: 1) Okur yazar değil 2) Okur-yazar
3) İlkokul/Ortaokul mezunu 4) Lise mezunu
5) Üniversite mezunu 6) Diğer .....
7. Babanızın öğrenim durumu: 1) Okur yazar değil 2) Okur-yazar
3) İlkokul/Ortaokul mezunu 4) Lise mezunu
5) Üniversite mezunu 6) Diğer .....
8. Herhangi bir işte çalışma durumunuz: 1) Evet (..... belirtiniz) 2) Hayır
9. Gelir durumunuz: 1) Gelirim giderimi karşılıyor
2) Gelirim giderimi karşılamıyor
10. Sağlık güvenceniz: 1) Var 2) Yok
11. Yaşadığınız yer: 1) Yalnız kirada ..... 2) Aile ile 3) Arkadaşlarla kirada
4) Yurtta 5) Akraba yanı 6) Diğer .....
12. Yaşamınızı en fazla geçirdiğiniz Türkiye Bölgesi:
1) Marmara Bölgesi 2) Ege Bölgesi
3) İç Anadolu Bölgesi ..... 4) Karadeniz Bölgesi
5) Akdeniz Bölgesi 6) Doğu Anadolu Bölgesi
7) Güneydoğu Anadolu Bölgesi 8) Diğer .....

13. AGNO:.....
14. Gelecek ile ilgili iş kaygısı düzeyiniz: 1)Var 2)Yok 3)Diğer.....
15. Tek başına gezerken kendinizi güvende hissetme durumunuz:
1) Evet.....2) Hayır
16. Ailenizde mülteci varlığı: 1)Var 2)Yok 3)Diğer.....
17. Yaşadığı yerde mülteci varlığı: 1)Var (Belirtiniz.....) 2)Yok
18. Mülteci arkadaşınızın varlığı: 1)Var 2)Yok
19. Afet yönetimi eğitimi alma durumunuz:
1) Evet (Belirtiniz.....) 2) Hayır
20. Göç yönetimi eğitimi alma durumunuz:
1) Evet (Belirtiniz.....) 2) Hayır
21. Halen eğitim gördüğünüz Üniversite:
1) İstanbul Medeniyet Üniversitesi
2) Bezmialem vakıf üniversitesi
3) İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa

Ek-2: Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği

<p>Sığınmacılara Yönelik Tutum İfadeleri</p> <p>Aşağıda Suriyeli sığınmacılara yönelik görüşler bulunmaktadır. Her satırda, beş seçenektan size en yakın gelen birini (X) işaretleyiniz.</p>	Kesinlikle katılıyorum(5)	Katılıyorum (4)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (2)	Kesinlikle Katılmıyorum (1)
1.Sığınmacılara eğitim fırsatı verilmelidir.					
2.Sığınmacılara çalışma izni verilmelidir.					
3.Sığınmacıların emekleri istismar edilmektedir.					
4.Sığınmacıların bazıları ülkenin kanunlarını ihlal etmektedir.					
5.Sığınmacılar buldukları yerlerde şiddet, hırsızlık, kaçakçılık ve fuhuş gibi suçlara bulaşarak toplumsal ahlak ve huzuru bozmaktadır.					
6.Sığınmacıların bazıları ülkedeki terör olaylarını tetiklemektedir.					
7.Sığınmacılar ülkedeki iş olanaklarını sınırlamaktadır.					
8.Sığınmacılar, ülkenin demografik yapısı için potansiyel bir tehlike oluşturmaktadır.					
9. Sığınmacılar, ülkenin ekonomik yapısı için potansiyel bir tehlike oluşturmaktadır.					
10.Ülkede yardıma muhtaç çok sayıda yoksul vatandaş varken vergilerimin sığınmacılara harcanmasına karşıyım.					
11.Sığınmacılar, ülkemizin siyasi yapısı için potansiyel bir tehlikedir.					
12.Sığınmacılar, toplumdaki aile kurumu için potansiyel bir tehlike oluşturur.					

13.Sığınmacıların vatanlarındaki problemler devam ediyor olsa bile ülkelerine gönderilmelidir.					
14.Ülkeler sığınmacı kabul etmemeli, her ülke sorununu kendi içinde çözmelidir.					
15.Sığınmacılar, sadece kamplarda barındırılmalı, başka şehirlere dağılmasına izin verilmemelidir.					
16.Sığınmacıları ülkeye kabul etmek, insan haklarının gereğidir.					
17.Sığınmacılar zulümden kaçan insanlardır.					
18.Sığınmacılar ülkede misafir olarak görülmelidir.					
19.Ülkelerindeki kriz çözülene kadar sığınmacılar sığınmacı statüsünde istedikleri kadar kalmalıdır.					
20.Ülkesindeki sorun çözüldükten sonra sığınmacılar geri gönderilmelidir.					
21.Sığınmacılara vatandaşlık hakkı verilmelidir.					
22.Sığınmacılar ülke geneline yerleştirilerek çalışmaları ve topluma uyum sağlamaları için politikalar geliştirilmelidir.					
23. Sığınmacılar, yaşlanmakta olan ülkelerde genç işgücünü oluşturabilir.					
24.Sığınmacıların, kendi ülkelerindeki problemlerden dolayı ülkelerini terk etmelerini doğru bulmuyorum.					
25.Sığınmacı bir komşumun olmasını isterim.					
26.Sığınmacının kendisine ya da sığınmacılara ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum/kuruluşa aynı (yiyecek, giyecek vb.) yardımda bulundum.					
27.Sığınmacının kendisine ya da sığınmacılara ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum/kuruluşa nakdi (para) yardımda bulundum.					
28. Sığınmacıların ihtiyaçları konusunda yeterince duyarlı olduğumu düşünüyorum.					

Ek-3: İUC Kurum İzni

Ek-4: İMU Kurum İzni

EK-5: BVÜ Kurum İzni

EK-6: Etik Kurul Kararı

Ek-7: Ölçek Kullanım İzni

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN MÜLTECİLERE YÖNELİK TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 12	% 12	% 2	% 5
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	% 2
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	www.itobiad.com İnternet Kaynağı	% 1
5	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 1
6	acikerisim.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
7	openaccess.izu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	<% 1

Submitted to Istanbul University

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	MAHMOUD J O	Soyadı	ALTAWİL
-----	-------------	--------	---------